

Vliegen of vallen?

*Naar een goede financiële start
van statushouders in gemeenten*

Colofon

Vormgeving: Studio Stennis

Redactie: Trudeke Sillevius Smitt

Fotografie: Goedeke Monnens

Foto's p06, p27: Shody Careman

Foto p16: Olena Kasian

Foto p21: Youssef Amakran

Foto p41: Selma van der Bijl

© VluchtelingenWerk Nederland, februari 2025

Aansprakelijkheid: Hoewel aan de totstandkoming van dit rapport de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur en Stichting VluchtelingenWerk Nederland geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

1 Samenvatting

2

2.1	Vliegen of vallen?	4
2.2	Zoek de verschillen	4
2.3	Werkwijze	5
2.4	Opbouw	5
2.5	Doel	5

3.1	Een verhuizing plús	6
3.2	Minder kennis, meer complicaties	7
3.3	Bijstand als springplank	7
3.4	Financieel gat	7
3.5	Starten met schulden	7
3.6	Extra kosten	7
3.7	Sparen lukt niet	8
3.8	Onder de armoedegrens	8
3.9	Inkomenspositie	8
3.10	Moeilijker voor jongeren	9
3.11	Psychische factoren en stress	9
3.12	Doenvermogen	10
3.13	Gebitsproblemen	10
3.14	Vertrouwen	10
3.15	Kaartenhuis	10

4.1	De (financiële) voorzieningen voor startende statushouders verschillen sterk	11
4.2	De werkwijze van gemeenten verschilt sterk	12
4.3	Conclusies uit de bevindingen	15

5.1	Beleidsvrijheid	17
5.2	Collectief maatwerk	18
5.3	(On)gelijke gevallen	18
5.4	Bestaanszekerheid	19
5.5	Afstemming en samenwerking	21
5.6	Taakverdeling	22
5.7	Gezondheidsverschillen	23
5.8	Communicatie	24

6.1	Financiële start vanuit de asielopvang	26
6.2	Regeldag en aanvraag bijstand	28
6.3	Eerste huur en huurtoeslag	30
6.4	Overbrugging eerste periode	31
6.5	Inrichting van de eerste woning	32
6.6	Bijzondere bijstand	34
6.7	Zorgkosten en zorgtoeslag	35
6.8	Kinderbijslag, kindgebonden budget en kinderopvangtoeslag	37
6.9	Gezinshereniging en financiële start	39
6.10	Hervestigers (voorheen 'uitgenodigde vluchtelingen')	42
6.11	Jongeren	43
6.12	Ouderen	45

1. Samenvatting

Bestaanszekerheid en een overheid die oog heeft voor de menselijke maat zijn zeer actuele thema's. Voor bestaanszekerheid is een voorspelbaar en voldoende inkomen cruciaal. De overheid zou daarom moeten zorgen voor een toereikend bestaansminimum voor alle inwoners. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt primair bij het Rijk, maar in de uitvoering van het landelijke beleid kunnen gemeenten de financiële gevolgen verzachten of vergroten. Als uitvoerder van de Participatiewet hebben gemeenten immers de taak om waar nodig aanvullend op het landelijke minimum inwoners ondersteuning te bieden. De ene gemeente slaagt daar echter beter in dan de andere. In de praktijk zorgt het Nederlandse stelsel voor problemen. Voor een deel van de bevolking is het simpelweg te complex. Helemaal voor mensen die nieuw zijn in ons land, zoals: statushouders, vluchtelingen met een verblijfsvergunning.

Verschillen tussen gemeenten

Statushouders kunnen in Nederland niet kiezen in welke gemeente ze voor het eerst worden gehuisvest en voor een goede financiële start moet dat eigenlijk ook niet uitmaken. Toch is dat wel het geval en dat is moeilijk uit te leggen. Statushouders horen van vrienden en bekenden dat in andere gemeenten heel andere regels gelden. In het afgelopen decennium zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor de uitvoering van voorzieningen (zoals de Participatiewet), waar vrijwel alle nieuwe statushouders van afhankelijk zijn.

VluchtelingenWerk heeft hierin de verschillen tussen gemeenten steeds groter zien worden. In de ene gemeente heeft een statushouder een 'vliegende start' en in een andere gemeente begint een statushouder meteen met schulden. Statushouders zouden echter overal een goede start moeten krijgen, ongeacht hun woonplaats. Dat is niet alleen in het belang van de statushouder zelf, maar ook van de samenleving als geheel. Het ontbreken van een goede financiële start veroorzaakt naast schulden ook stress en vaak belemmert dit statushouders (en hun gezin) bij hun integratie en participatie. De wijze waarop gemeenten uitvoering geven aan het landelijke beleid is daarom van grote invloed op het integratieproces.

Het onderzoek

De gesignaleerde toenemende verschillen in de financiële start van statushouders waren voor VluchtelingenWerk aanleiding om hier onderzoek naar te doen. Om meer inzicht te krijgen in de gemeentelijke uitvoering van de Participatiewet en te zien hoe de financiële start voor statushouders kan worden verbeterd.

- Lokale teamleiders van VluchtelingenWerk (medewerkers die onze vrijwilligers begeleiden) vulden een uitgebreide vragenlijst in. Deze inventarisatie gaf een goed beeld van de financiële start van statushouders in 55 gemeenten. De respons was voldoende om te zien waarin (de uitvoering van) het gemeentelijke beleid voor statushouders verschilt. Een hogere respons had zeer waarschijnlijk geen ander resultaat opgeleverd.
- We verzamelden praktijkvoorbeelden en interviewden een aantal vluchtelingen en gemeenteambtenaren, een wethouder en een teamleider van VluchtelingenWerk.
- We deden literatuuronderzoek in onafhankelijke bronnen die betrekking hebben op of een relatie hebben met de financiële situatie van statushouders.

Speciale omstandigheden

Alle bijstandsgerechtigden hebben te maken met verschillen in de inkomensondersteuning van gemeenten, dus ook statushouders die onderdeel zijn van dit generieke beleid. De situatie van statushouders is echter op een aantal punten anders dan van andere inwoners in Nederland. Hierdoor hebben zij – zo blijkt uit onafhankelijk onderzoek – veel kans om langdurig financieel in de knel te komen. Dit komt doordat ze de Nederlandse taal nog niet voldoende beheersen en het financiële systeem in ons land niet kennen. Maar ook door beperkte mentale veerkracht vanwege onverwerkte traumatische gebeurtenissen en het ontbreken van een sociaal netwerk. Daarnaast maken zij vaak extra kosten en hebben ze geen financiële buffer.

Het is daarom belangrijk dat in het generieke beleid ruimte is voor de bijzondere omstandigheden van statushouders.

Bevindingen

Uit onze inventarisatie blijkt dat problemen op niveau van het individu geen afdoende verklaring vormen voor de kwetsbare financiële situatie van statushouders. Zij hebben daarnaast namelijk ook te maken met problemen die worden veroorzaakt door de complexiteit van het Nederlandse stelsel en doordat de algemene regelgeving en de uitvoeringspraktijk in gemeenten niet altijd goed aansluiten op hun situatie. Zo is sprake van een 'financieel gat' doordat het (lage) leefgeld vanuit de asielopvang van het COA en de uitkering na huisvesting in een gemeente niet op elkaar aansluiten. Soms volgen er na huisvesting in de gemeente zelfs nog terugvorderingen vanuit het COA. Het duurt lang voordat toeslagen en kinderbijslag worden uitgekeerd en er is meestal ook een gedeelte huur en zorgverzekering waar geen toeslag tegenover staat. Veel hangt af van de manier waarop gemeenten de statushouder hierin tegemoetkomen. Tevens blijkt uit de inventarisatie dat de verschillen in het beleid tussen (en zelfs ook binnen) gemeenten nog groter zijn dan we hadden verwacht. In elke gemeente is de financiële start van statushouders anders geregeld, zowel qua hoogte van de bedragen, voorwaarden, aard (of vorm), als wat betreft de termijnen en de tijdigheid van de (financiële) voorzieningen. Of het nu gaat om de verhuizing vanuit de asielopvang naar de gemeente, de betaling van de eerste huur, het verstrekken van bijzondere bijstand voor de eerste inrichting van de woning of regelingen voor bepaalde groepen (gezinsherenigers, 'hervestigers', jongeren of ouderen).

Beleidsvrijheid

Gemeenten hebben beleidsvrijheid in de uitvoering van de Participatiewet en uiteraard horen daar verschillen bij. De grotere rol van gemeenten in het minimebeleid heeft echter onbedoeld ongelijkheid in de inkomensondersteuning van mensen op of rond het sociaal minimum tot gevolg, zeker ook voor statushouders. Vaak wordt er in generiek beleid geen of onvoldoende rekening gehouden met de speciale situatie van statushouders, waardoor het beleid niet aansluit bij hun omstandigheden. Gelijke gevallen moeten weliswaar gelijk worden behandeld, maar gevallen die op relevante punten van elkaar verschillen mogen niet zomaar dezelfde behandeling krijgen. Daarnaast is individueel maatwerk vaak geen geschikte oplossing voor omstandigheden die zijn te voorzien. Er is echter een goede tussenweg mogelijk, namelijk collectief maatwerk. Daarbij wordt rekening gehouden met (in dit geval) statushouders die allemaal in dezelfde bijzondere omstandigheden verkeren vanwege de start na eerste huisvesting in een gemeente.

Vliegende of valse start

Gemeenten gaan heel verschillend om met toekenning van voorschotten, het inrichtingsbudget voor de woning en bijzondere bijstand. Statushouders hebben echter vanaf de eerste dag in hun nieuwe woonplaats financiële verplichtingen waaraan ze moeten voldoen en dus direct geld nodig om in de vaste lasten en eerste levensbehoeften te kunnen voorzien. In 2022 is hier het 'ontzorgen' als extra complicatie bijgekomen en ook daarmee gaan gemeenten heel verschillend om. Sinds 2022 zijn gemeenten op basis van de Wet inburgering 2021 verplicht om een aantal vaste lasten in te houden op de uitkering van nieuwe statushouders. Dit zogenoemde 'ontzorgen' is grotendeels buiten deze inventarisatie gelaten. Het brengt namelijk eigen knelpunten met zich mee, die al door de overheid zijn onderzocht en inmiddels hebben geleid tot een voorstel tot wijziging van de Participatiewet.

Zoals gezegd: problemen als gevolg van een slecht georganiseerde financiële start zorgen voor schulden en onnodig veel stress en vormen een belemmering voor de integratie en participatie. Of zoals een beleidsambtenaar het verwoordt: *"De gemeente heeft zelf ook last van iemand die in de schulden zit, het kost ook heel veel geld om dat weer recht te breien."*

2. Inleiding

Stel dat je een vluchteling bent. Je hebt lang gewacht, maar nu is het zover: je krijgt een woning toegewezen en mag je leven in Nederland vorm gaan geven. Prachtig, maar spannend! Alles is anders. Hoe run je een huishouden in dit nieuwe land? Je moet je draai vinden en uitzoeken hoe je mee kan doen aan het gewone leven.

En er komt veel bij kijken: vanaf dag één moet de huur worden betaald, het lege huis moet worden ingericht, je moet verzekeringen afsluiten, de kinderen moeten naar school.

2.1 Vliegen of vallen?

Gelukkig is er de gemeente om je (financieel) op weg te helpen, met bijvoorbeeld een overbruggingskrediet, financiële ondersteuning om je woning in te richten en een bijstandsuitkering totdat je een eigen inkomen hebt. Maar stel dat je de pech hebt dat het in jouw gemeente allemaal niet zo soepel loopt. Dat het weken duurt voordat bijstand en toeslagen op je rekening staan, terwijl je wel meteen de huur moet betalen. Ook het overbruggingskrediet laat op zich wachten, waardoor je na een maand al een huurachterstand hebt. Toen je nog in het azc verbleef was je een van de gelukkigen die wat verdiende met een schoonmaakbaan. Maar nu worden die inkomsten onverwachts in mindering gebracht op je inrichtingskrediet. Van het restant moet je de dagelijkse boodschappen doen. Voor bedden, tafels en stoelen blijft niets over. Intussen stapelen de rekeningen zich snel op. Je valt in een gat van schulden en stress waar je moeilijk weer uitkomt.

Hoe anders vergaat het je vrienden uit het azc, die in een andere gemeente terecht zijn gekomen. Zij vertellen jou over hun vliegende start, want ook al leven zij eveneens op een minimumniveau, ze hadden vanaf dag één geld op de rekening, konden meteen meubels kopen bij de kringloopwinkel, hebben geen problemen met verrekeningen door eerder verdiend inkomen en kunnen keurig op tijd de eerste rekeningen betalen. Je vraagt je af: hoe is dat mogelijk?

2.2 Zoek de verschillen

De financiële situatie van statushouders in de overgangperiode van opvang bij het COA naar huisvesting in een gemeente is complex. Er ontstaat een 'financieel gat' doordat het leefgeld van het COA en de bijstandsuitkering van de gemeente niet op elkaar aansluiten. Na huisvesting in de gemeente volgen er soms ook nog terugvorderingen door het COA, want als je geld hebt verdiend moet je een deel daarvan afstaan als bijdrage aan de kosten van je opvang. Het duurt lang voordat toeslagen en kinderbijslag worden uitgekeerd en meestal dekken de toeslagen niet alle kosten van huur en zorgverzekering.

Gemeenten proberen dit op te vangen met de toekenning van voorschotten, inrichtingskrediet en andere vormen van bijzondere bijstand. Maar in de afgelopen jaren zagen medewerkers van VluchtelingenWerk de verschillen toenemen in de manier waarop gemeenten deze maatregelen inzetten.

Ook de aanpak bij bepaalde groepen statushouders met specifieke financiële knelpunten verschilt. Zoals bij jongvolwassenen, die te maken hebben met een lage uitkeringsnorm. Of bij statushouders met een partner in het buitenland, die problemen ondervinden door de zogenoemde 'ALO-kop' bij het kindgebonden budget en latere terugvordering van te veel ontvangen zorgtoeslag.

In gemeenten waar de financiële start goed gaat, heeft VluchtelingenWerk een minder zware taak, omdat er minder intensieve begeleiding en afstemming nodig is. Ook de betrokken gemeente en uiteindelijk de maatschappij hebben baat bij een vliegende start van statushouders: dit scheelt op den duur kosten, en statushouders zijn over het algemeen zeer gemotiveerd een bijdrage aan de samenleving te leveren zodra zij zich sterk genoeg voelen. Maar waar zitten nu precies de verschillen tussen gemeenten die de start kunnen maken of breken? Om hier goed de vinger op te leggen heeft VluchtelingenWerk een inventarisatie gehouden onder eigen medewerkers die betrokken zijn bij het integratieproces van statushouders in de gemeenten.

2.3 Werkwijze

Teamleiders van VluchtelingenWerk hebben in 55 gemeenten, van diverse aard en omvang, een zeer uitvoerige vragenlijst ingevuld. Aan bod kwamen de wijze waarop 'hun' gemeente omging met financiële complicaties uit de opvangperiode, overbruggingskrediet en bijstand, woninginrichting, bijzondere bijstand, zorgkosten, toeslagen, kinderbijslag en kindgebonden budget. Ook gezinshereniging en de bijzondere positie van 'hervestigers', jongeren en ouderen kwamen aan de orde.

De antwoorden zijn door VluchtelingenWerk geïnventariseerd en geanalyseerd. We constateerden een aantal verschillen en knelpunten. In dit rapport beschrijven we wat we zijn tegengekomen en hoe dat zich verhoudt tot (wetenschappelijk) onderzoek over de relevante onderwerpen. Ook putten we uit interviews en door ons verzamelde praktijkvoorbeelden.

Vervolgens doen we op basis daarvan aanbevelingen en beschrijven we wat er minimaal nodig is voor een goede financiële start van statushouders.

Z-Holland	14 gemeenten
N-Holland	4 gemeenten
Brabant	10 gemeenten
Limburg	3 gemeenten
Gelderland	7 gemeenten
Flevopolder	3 gemeenten
Utrecht	3 gemeenten
Groningen	1 gemeente
Friesland	1 gemeente
Drenthe	2 gemeenten
Overijssel	7 gemeenten
Zeeland	0 gemeenten
TOTAAL	55 gemeenten ¹
G4	3 gemeenten
G40	10 gemeenten

2.4 Opbouw

In Hoofdstuk 3 schetsen we de bijzondere situatie van statushouders die gevolgen heeft voor hun financiële start na eerste huisvesting in een gemeente. Hoofdstuk 4 bevat de belangrijkste uitkomsten van de inventarisatie en de conclusies. Op basis hiervan doen we in Hoofdstuk 5 algemene aanbevelingen, zowel voor landelijk als lokaal beleid. Tot slot geven we in Hoofdstuk 6 per thema uit de inventarisatie een toelichting (onder a), gedetailleerde en getalsmatige bevindingen (onder b) en geven we voorwaarden waaraan een goede start voor statushouders in alle gemeenten minimaal zou moeten voldoen (onder c). Uiteraard juichen we het toe als gemeenten daarbovenop iets extra's doen en daarmee de integratie en participatie van statushouders vergemakkelijken.

2.5 Doel

Over onze inventarisatie en aanbevelingen gaan we graag in gesprek met landelijke en gemeentelijke beleidsmakers, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de organisatie van leidinggevend in het sociaal domein Divosa en andere betrokkenen. Het doel is te komen tot algemene financiële basisafspraken die statushouders de noodzakelijke vliegende start bieden in alle gemeenten.

Daarnaast zal VluchtelingenWerk deze inventarisatie op landelijk politiek niveau inbrengen bij de op handen zijnde wijziging van de Participatiewet.

Wij doen dit met het oog op het belang van statushouders, die na het lange wachten de kans verdienen om te vliegen in plaats van te vallen en zo een nieuw bestaan kunnen opbouwen. En in het belang van gemeenten, omringende organisaties en de maatschappij. Iedereen heeft er baat bij als statushouders dankzij een goede financiële start sneller een zelfstandig leven kunnen leiden en een positieve bijdrage leveren.

¹ Voor 55 gemeenten zijn alle vragen beantwoord; daarnaast is voor tien gemeenten een deel van de vragen beantwoord (totaal 65 gemeenten).

3. Context: een bijzondere start

Hoe staan statushouders ervoor bij hun start in een gemeente? Waarin verschillen zij van andere groepen burgers? Een schets van de context waarin een statushouder zijn leven in Nederland begint.

3.1 Een verhuizing plús

De top drie van stressvolle gebeurtenissen in een mensenleven: het overlijden van een dierbare, een echtscheiding en ... verhuizen. Ergens anders gaan wonen is emotioneel uitdagend: het vertrouwde loslaten, het nieuwe omarmen. Maar ook praktisch: inpakken, uitpakken, adreswijzigingen sturen.

Voor statushouders die vanuit een asielzoekerscentrum (azc) naar een woning verhuizen, komt er nog veel meer bij kijken. In emotionele zin, want voor hen is alles nieuwer dan nieuw. Blij te mogen starten met hun nieuwe leven, maar zeer gespannen: hoe ga ik het redden? Ook praktisch gezien is de uitdaging groter. Een statushouder kan niet even online het nieuwe adres doorgeven aan verzekeraars, er zijn nog geen verzekeringen. En ook nog geen contracten voor internet, gas, water en licht. En geen toeslagen, kinderbijslag, kindgebonden budget of uitkering. Spullen zijn er ook niet: tafels, bedden, lakens, bestek – de hele inrichting voor het nieuwe, kale huis moet nog worden aangeschaft.

Dit alles moet in één keer worden geregeld, binnen twee weken: dat is de termijn die statushouders krijgen om hun verhuizing van azc naar een woning te realiseren.

Een beleidsmedewerker in een kleine gemeente:

“Statushouders moeten heel veel doen in een kort tijdsbestek. Terwijl ze vaak ook kampen met psychische en lichamelijke problemen, veel hebben meegemaakt tijdens hun tocht naar Nederland en bijvoorbeeld met gezinshereniging bezig zijn. Statushouders worden zo goed mogelijk begeleid om dit allemaal waar te maken [o.a. leren van de taal, verkennen van de arbeidsmarkt, en het doorlopen van het participatieverklaringstraject, red.]. Vluchtelingenwerk mag in onze gemeente gedurende 18 maanden een statushouder begeleiden. Na die tijd vindt, indien nodig, overdracht plaats naar een andere organisatie in het maatschappelijk middenveld. Onze klantmanagers inburgering gaan ook aan de slag rondom inburgering en participatie.”

3.2 Minder kennis, meer complicaties

Niet alleen staan startende statushouders dus voor een 'verhuizing plús', ze lopen ook meer dan anderen risico om daarbij in financiële problemen te komen. Waar veel Nederlanders onze bureaucratie en financiële systemen al ingewikkeld vinden, komt daar voor statushouders bij dat zij de Nederlandse taal nog niet of onvoldoende beheersen en veel regels voor hen nieuw zijn. Vrienden of bekenden die even iets kunnen uitleggen of regelen zijn er ook nog niet. Veel moet digitaal, en net als onder Nederlanders zijn er ook onder statushouders mensen die niet digitaal vaardig zijn. En dat terwijl de financiën van startende statushouders verre van overzichtelijk zijn. De praktijk leert dat zij met meer instanties en met complexere regels te maken krijgen dan veel Nederlanders in hun hele leven. Hun persoonlijke situatie verandert ook voortdurend: van asielopvang naar vestiging in een gemeente, van uitkering naar werk, wisselende (vormen van) inkomsten, de start van inburgering, een studie, gezinshereniging.

Een teamleider van VluchtelingenWerk:

“De Participatiewet is een heel strenge wet, waarin op de bijstandsgerechtigde een zware plicht rust om uit zichzelf informatie te verstrekken. Terwijl statushouders een grote kennisachterstand hebben. Als ze op Marktplaats spulletjes verkopen en niet in de gaten hebben dat ze dit moeten doorgeven, zijn er gemeentes die keihard handhaven en de hele uitkering terughalen, terwijl andere coulant zijn.”

3.3 Bijstand als springplank

De meeste statushouders kunnen na huisvesting in de gemeente niet meteen in hun eigen onderhoud voorzien. Voor veel banen is kennis van de taal nodig en ze moeten ook nog inburgeren. Zolang ze nog niet financieel onafhankelijk zijn, hebben statushouders recht op een bijstandsuitkering, net als andere minima. Maar waar de bijstand meestal fungeert als laatste 'vangnet' voor mensen die werkeloos zijn geworden, is het voor statushouders juist een eerste financiële 'springplank' naar hun nieuwe leven in dit land. Ze moeten de kans krijgen om toe te groeien naar werk, bijvoorbeeld door een opleiding te volgen. Ook vanwege het feit dat hun diploma's, als ze die al hebben kunnen meenemen, vaak niet erkend of anders gewaardeerd worden in Nederland.

3.4 Financieel gat

Binnen twee weken na het ondertekenen van het huurcontract, beëindigt het COA de opvang en stopt het eet- en leefgeld. Het kan dan echter nog weken of zelfs maanden duren voordat toeslagen, uitkering of andere inkomsten op gang komen. Toeslagen worden namelijk met terugwerkende kracht verstrekt en voor de overige inkomsten is men afhankelijk van de tijdige verstrekking door de gemeente. Vrijwel alle statushouders hebben te maken met een 'financieel gat'. Er zijn gemeenten die overbruggingen verschaffen in de vorm van een lening of om niet. Maar dat is lang niet overal het geval: soms is er geen geld om van te leven, of moet het inrichtingskrediet worden gebruikt om boodschappen van te doen totdat de uitkering op gang komt.

Een beleidsmedewerker van een kleine gemeente:

“Mensen hebben ook maar twee weken de tijd vanaf het moment dat ze de sleutel hebben gekregen, dan kan het niet vier weken duren voordat ze het eerste geld hebben. Ze moeten het huis inrichten en eten inkopen, dus is het belangrijk om zo snel mogelijk alvast wat geld te hebben.”

3.5 Starten met schulden

Veel statushouders hebben al te kampen met schulden voordat ze in een gemeente komen wonen. Zo hebben ze vaak veel kosten moeten maken om naar Nederland te kunnen vluchten. Asielzoekers in de opvang krijgen eet- en leefgeld van het COA, maar daar reddend ze het niet mee.² Regelmatig lenen mensen in die periode geld voor basisbehoeften als eten, kleding en reizen. Onbekendheid met de Nederlandse samenleving kan ook snel tot schulden leiden. Zoals een boete omdat je in onwetendheid je vuilniszak naast de vuilcontainer zette, of gebruik maakte van zorg waarvoor je zorgverzekeraar geen contract blijkt te hebben afgesloten. Financiële ongelukken zitten voor statushouders vaak in een klein hoekje.

3.6 Extra kosten

Als ze eenmaal in de gemeente wonen krijgen statushouders te maken met kosten die andere minima niet hebben. Zo krijgen ze van de gemeente een lening voor inrichting van de woning, die ze in maandelijkse termijnen aflossen. Ze maken leges- en vertaalkosten, betalen een eigen bijdrage aan de advocaat en moeten de reiskosten van gezinsleden naar Nederland betalen. Verplichte afspraken met overheidsinstanties en inburgeringslessen kunnen extra reiskosten met zich meebrengen die niet altijd worden vergoed.

2 Bijvoorbeeld: een alleenstaande volwassene die alle maaltijden zelf moet verzorgen krijgt sinds 1 juli 2024 € 58,24 eetgeld per week. Het leefgeld bedraagt sinds 1 januari 2025 € 14,87 per persoon per week (www.coa.nl/nl/het-recht-op-opvang).

Niet op tijd slagen voor het inburgeringsexamen kan leiden tot een forse schuld omdat je de cursus dan zelf moet betalen en boetes kunt krijgen.

Daarnaast hebben familieleden in het land van herkomst het vaak moeilijk. De gevoelde verantwoordelijkheid en druk om hen financieel te ondersteunen kan enorm zijn.

3.7 Sparen lukt niet

Je zou zeggen: ga werken in de opvangfase om te sparen voor je latere start in de gemeente. Maar dat gaat meestal niet. Tot voor kort mochten asielzoekers maximaal 24 weken per jaar werken en nog altijd zijn er forse belemmeringen om aan het werk te komen. Als het al lukt om betaald werk te krijgen, gaat een deel van je inkomsten meteen naar het COA, als bijdrage in de opvang- en leefkosten. Dus ook met werk is er geen ruimte om te sparen. En kom je daarna in de gemeente, dan brengt die het geld dat je mocht houden vaak in mindering op het geld voor de inrichting, de bijstandsuitkering of andere vormen van bijzondere bijstand. Ook als je het geld al hebt uitgegeven en hierdoor geen geld hebt om spullen te kopen voor je woning of huishouden.

**Een teamleider van VluchtelingenWerk
(over de plicht van statushouders die in de COA-opvang hebben
gewerkt om die inkomsten te melden aan de gemeente
(o.g.v. de informatieplicht Participatiewet)):**

“Mensen denken: ik heb die inkomsten toen toch bij het COA gemeld? Als de uitkering dan wordt stopgezet vanwege het niet-nakomen van de informatieplicht, wordt dat als heel oneerlijk gezien.”

3.8 Onder de armoedegrens

Onderzoek wijst uit dat van alle huishoudens in Nederland nieuwe statushouders het laagste inkomen hebben, mede door de extra kosten die ze moeten maken. Kinderen van statushouders hebben de grootste kans om op te groeien in armoede. Van de kinderen met een Syrische of een Eritrese achtergrond is zelfs 77 respectievelijk 64 procent arm.³ Van alle vluchtelingenhuishoudens bedroeg het armoederisico volgens het CBS in 2019 ruim 43 procent. In veel gemeenten zoeken statushouders dan ook vanaf dag één hun toevlucht bij de Voedselbank.

3.9 Inkomenspositie

Veel gemeenten ‘ontzorgen’ statushouders in de eerste periode tijdens de inburgering door bijvoorbeeld bepaalde vaste lasten meteen op de uitkering in mindering te brengen. Dat kan helpen, maar voorkomt niet dat er complicaties optreden zoals te weinig inkomen door een late start van de uitkering of toeslagen, verrekening van inkomsten, (voor de statushouder) onverwachte terugvorderingen en eindafrekeningen voor energie. En er kunnen plotseling ziektekosten bij komen vanwege het eigen risico of de eigen bijdrage in de zorgverzekering.

Daar komt bij dat uitkering en toeslagen op verschillende momenten worden uitbetaald. Zie dan maar eens grip te houden op je budget.

Dit alles zorgt voor veel onzekerheid en stress. Het Kennisplatform Integratie en Samenleving (KIS) deed onderzoek naar de financiële zelfredzaamheid van nieuwkomers en concludeert dat het Nederlandse financiële systeem van zorgtoeslagen, naheffingen, eigen risico en afrekeningen dusdanig complex is, dat nieuwkomers snel in financiële problemen kunnen komen.⁴

³ Volgens SCP en CBS in het rapport [Kansrijk armoedebeleid](#), 18 juni 2020 (p. 65).

⁴ Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS): [De financiële zelfredzaamheid van statushouders](#), 2019.

Voorbeeld van een teamleider VluchtelingenWerk met betrekking tot toeslagen:

De kleinzoon ontving zorgtoeslag in plaats van zijn oma (opa en zijn ouders overleden). Er ontstond een probleem toen de kleinzoon 18 jaar werd, ineens toeslagpartner was en hij een gezamenlijke zorgtoeslag met zijn oma op zijn rekening kreeg. Zijn oma kreeg ineens geen zorgtoeslag meer en heeft dit toen aangevraagd bij het wijkcentrum. Hierdoor ontvingen ze beiden een paar maanden zorgtoeslag (onterecht). Uiteindelijk waren er heel veel schulden die ze nu nog steeds aan het afbetalen zijn. Hiervoor zijn regelingen getroffen en de Voedselbank is gestart.

3.10 Moeilijker voor jongeren

Voor alleenstaande jongeren (tot 21 jaar) ligt de bijstandsnorm lager dan voor anderen; dat geldt ook voor alleenstaande statushouders onder de 21. Waar veel Nederlandse jongeren zakgeld krijgen en geleidelijk thuis leren om hun geldzaken zelf te organiseren, moeten alleenstaande jongere statushouders vaak nog leren om zelfstandig met geld om te gaan. Hoe kom je rond met eerst een klein bedrag aan wekelijks leefgeld voor voedsel en kleding, en na je 18e (of zelfstandige huisvesting) met grotere, maandelijkse inkomsten uit verschillende bronnen en grotere uitgaven aan vaste lasten? Jongere statushouders moeten het vanaf dag één in de gemeente allemaal zelf doen. Omdat jongere statushouders vanwege de leer- en/of kwalificatieplicht niet altijd inburgeringsplichtig zijn, ontvangen zij niet in alle gevallen maatschappelijke begeleiding (door VluchtelingenWerk of een andere organisatie).

Een teamleider van VluchtelingenWerk:

“Als een statushouder uit (jeugdige) onervarenheid een verkeerde beslissing heeft genomen wil de ene gemeente er nog wel een mouw aan passen, terwijl de ander zegt: eigen schuld, dikke bult.”

3.11 Psychische factoren en stress

Statushouders kampen vaker dan anderen met gezondheidsproblemen, met name psychische problemen en stress. Volgens een rapport van de Gezondheidsraad uit 2016 heeft 13 tot 25 procent van de vluchtelingen in de eerste jaren na aankomst last van ptss, een depressie of beide. Dit is drie tot vier keer meer dan bij Nederlanders en andere migrantengroepen. Dit ligt in de eerste plaats aan traumatische gebeurtenissen voor en tijdens de vlucht. Maar onderzoek⁵ laat steeds duidelijker zien dat daarnaast stressfactoren van ná de vlucht psychische problematiek kunnen veroorzaken of verergeren.

Bovendien komt de verwerking van trauma's vaak pas op gang na eerste huisvesting in een gemeente. Tot dat moment hebben vluchtelingen in de overlevingsmodus gestaan. In de relatieve rust van een veilige, eigen woning kunnen nare ervaringen weer naar boven komen en kan het besef van verlies zich opdringen. Dit is ook de periode van de vaak hectische start, waarin erg veel belangrijke zaken moeten worden geregeld. Het is dan ook ontzettend belangrijk om elke vorm van onnodige stress te voorkomen. Een slechte financiële start of eisen waar je niet aan kunt voldoen zorgen juist voor extra stress. Als je wakker ligt vanwege geldzorgen kun je je overdag niet vol inzetten op inburgering en participatie.

3.12 'Doenvermogen'

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid wijst in een rapport op de relatie tussen chronische stress en een beperkt 'doenvermogen'.⁶ Dit staat los van opleiding of maatschappelijke positie. Je moet de regels niet alleen begrijpen, maar er ook naar kunnen handelen. Psychische problemen en chronische stress kunnen het 'doenvermogen' aantasten en beide komen bij statushouders vaker voor. Een bekend voorbeeld is het ongeopend laten van belangrijke post of er niet naar handelen, waarmee (financiële) problemen snel groter kunnen worden. Volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau is te weinig geld hebben om rond te komen een belangrijke factor die het 'doenvermogen' aantast. Dit is ook het geval in de algemene bevolking, maar voor statushouders is deze factor extra belangrijk aangezien de groep die in een financieel kwetsbare situatie verkeert heel groot is.⁷

Een trainer (oud-vluchteling) bij VluchtelingenWerk die de cursus 'Omgaan met geld' geeft:

“Een man van ongeveer 60 jaar vertelde dat de gemeente hem had laten weten dat hij vanaf nu zijn eigen rekeningen moet betalen, omdat de periode van zes maanden ondersteuning [bij het 'ontzorgen', red.] voorbij is. Hij weet echter niet hoe hij dat moet doen.”

5 Onderzoek WODC: [Met beleid vooruit?](#), 2024 (Hoofdstuk 5).

6 WRR: [Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid](#), 17 september 2020.

7 Uit SCP Policy brief 2021: [In uitvoering – Een analyse van het op statushouders gerichte beleid en wat er nodig is om dit beleid te verbeteren](#), 9 september 2021.

3.13 Gebitsproblemen

Het zorgpakket voor asielzoekers bevat alleen noodhulp en voor statushouders is een aanvullende tandartsverzekering of te duur, of te beperkt voor een gebitssanering. Statushouders hebben relatief vaak te maken met een slecht gebit. De beperkte mondzorg in veel landen van herkomst en slechte hygiënische omstandigheden tijdens de vlucht leiden tot achterstallig onderhoud. Als je de hele dag kiespijn hebt is dit een flinke belemmering om goed te kunnen meedoen.

Voorbeeld van een teamleider van VluchtelingenWerk:

Een Syrische vluchteling ontvangt na drie tandartsafspraken een hoge rekening en moet hierdoor een betalingsregeling afsluiten en zich aanmelden bij de Voedselbank.

3.14 Vertrouwen

De meeste statushouders komen uit landen met een autoritair regime en/of uit een oorlogssituatie. Als je in eigen land slechte ervaringen hebt met de overheid, ben je minder geneigd andere overheden te vertrouwen. Dit is extra problematisch voor statushouders, die in Nederland juist sterk afhankelijk zijn van de overheid: in de asielprocedure, en daarna voor een uitkering, integratie en participatie. De overheid bepaalt zelfs waar jij gaat wonen. Als dan blijkt dat het beleid in de ene gemeente in de praktijk veel strenger uitpakt dan in de andere, kan dit aanleiding geven tot verwarring en wantrouwen.

Ook hebben statushouders door hun achtergrond vaak minder vertrouwen in het banksysteem. Sommigen halen het liefst hun geld zo snel mogelijk van de rekening. Met als gevolg dat afschrijvingen mislukken en er direct problemen ontstaan. Voor het opbouwen van vertrouwen in Nederlandse instituties zijn de ervaringen tijdens de asielprocedure en de eerste tijd in de gemeente heel bepalend, zo blijkt uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau.⁸

Een trainer bij VluchtelingenWerk die o.a. de training 'Omgaan met geld' geeft:

"De gemeente zegt: je hoeft niks te doen, wij betalen alles, maar soms vergeten zij dat en krijgen de mensen een aanmaning en boete. Je kan dan zelfs uit huis worden gezet, staat in de brief. Of met water: je moet extra betalen, want de gemeente vergeet te betalen."

3.15 Kaartenhuis

Voor in de eerste periode is de financiële situatie van statushouders dus complex en er hoeft maar even iets verkeerd te gaan of het kaartenhuis stort in. Een energiebedrijf schrijft bijvoorbeeld per ongeluk het maandtarief tweemaal af. Totdat dit is teruggestort zit je meteen met een groot gat in je budget. Dat dicht je vervolgens met geld dat daar niet voor bedoeld is, en zo raak je snel hopeloos achterop met je betalingen.

4. Bevindingen: grote verschillen tussen én binnen gemeenten

Wat leverde onze inventarisatie op? De belangrijkste bevindingen op een rij.

4.1 De (financiële) voorzieningen voor startende statushouders verschillen sterk

De verschillen tussen gemeenten bleken nog groter te zijn dan vooraf gedacht. Dit geldt zowel voor het beleid als voor de uitvoering. De financiële start die statushouders maken is dus sterk afhankelijk van de gemeente waar zij terechtkomen.

Hoe vallen de verschillen te verklaren? Groot of klein, arm of rijk, stad of platteland: dergelijke eigenschappen van gemeenten blijken niet of nauwelijks een rol te spelen. Wel zien we soms verschil in de werkwijze tussen grote en kleine gemeenten. Kleinere gemeenten kiezen bijvoorbeeld vaker voor een individuele beoordeling als een statushouder een voorziening aanvraagt die alle statushouders nodig hebben, of als een statushouder (reis)kosten declareert die telkens terugkomen. Voor het overgrote deel vonden we echter geen duidelijke oorzaken voor de verschillen die we constateerden, behalve de beleidsmatige keuzes van de gemeenten.

Een teamleider van VluchtelingenWerk:

*“En waar ligt het aan, die verschillen tussen gemeenten?”
Hij steekt zijn handen vragend in de lucht. “Geen idee.
Ik kan het cliënten [statushouders, red.] niet uitleggen.
Het is rechtsongelijkheid.” Terwijl iedereen die hij erover spreekt
van goede wil is. “En het is ook niet zo dat gemeenten met een
kleiner budget het minder goed doen. De rijkste gemeenten
hebben soms de karigste regelingen!”*

Overigens blijkt het gemeentelijke beleid voor de (financiële) start van statushouders niet in alle gevallen duidelijk te zijn. Soms zijn de regels niet bekendgemaakt. Enkele gemeenten hebben voor de (financiële) start van statushouders überhaupt geen specifiek beleid ontwikkeld.

De verschillen zijn vooral groot waar het gaat om de vergoeding en/of voorwaarden voor de financiële overbrugging van de allereerste periode in de gemeente, de inrichtingskosten van de eerste woning en reiskostenvergoedingen.

4.1.1 Om de allereerste periode te overbruggen is er een gift, een lening of geen van beide

De meeste gemeenten hebben weliswaar beleid om het 'financiële gat' tussen het beëindigen van het leefgeld van het COA en het verstrekken van de eerste uitkering te overbruggen, maar hierin bestaat veel variatie. De overbrugging, bedoeld voor de dagelijkse kosten van levensonderhoud, varieert van 300 tot 1500 euro voor een gezin, en van 200 tot 1000 euro voor een alleenstaande. Het kan daarbij gaan om een (extra) lening of om een gift. Soms wordt de overbrugging betaald uit de bijzondere bijstand of als voorschot op de uitkering.

Als er geen speciale faciliteit is voor de overbrugging levert dat meteen problemen op. Teamleiders schreven in antwoord op de vragen van onze inventarisatie onder meer: *“Meestal stelt de gemeente voor om een gedeelte van het inrichtingskrediet te gebruiken om eten te kopen de eerste maand.”* En: *“De resterende tijd (...) leven ze van het geld van de lening inrichtingskosten. VluchtelingenWerk regelt zo snel mogelijk een Voedselbankaanvraag.”* Door een dergelijke aanpak komen statushouders soms langdurig in een kale woning te zitten. Een nieuwkomer in een onmogelijke positie brengen en dan adviseren het ene gat met het andere te gaan vullen kan niet de bedoeling zijn. Het kan ook het begin zijn van langdurige geldproblemen.

Een Koerdische vluchteling:

*“Je krijgt een lening van 3000 euro om je huis in te richten.
Maar het duurt drie of vier maanden voordat de uitkering
komt. Daarom moet je de lening gebruiken om van te leven.
Je kunt dus in het begin niets kopen voor je huis. (...)
De meeste mensen begrijpen dit niet en gebruiken het
inrichtingskrediet voor het huis. Vervolgens moeten ze gaan
lenen van burens of kennissen om rond te kunnen komen. Dat
geeft veel problemen.”*

4.1.2 Bij de inrichtingskosten variëren bedrag, vorm en voorwaarden

Het bedrag voor inrichtingskosten van de eerste woning kan in de ene gemeente zes keer zo hoog zijn als in de andere. Uit onze inventarisatie blijkt dat een alleenstaande van 21 jaar bijvoorbeeld een lening kan krijgen voor (afgerond) 1219, 1825, 2310, 2500, 2999, 3000, 3500, 5400, 6284, 6928 of 7232 euro. Waar de verschillende bedragen op zijn gebaseerd is onduidelijk.

Een teamleider van VluchtelingenWerk:

“Als mensen uit het azc komen hebben ze een koffer met kleren, meer niet. Dus verf, laminaat, koelkast, wasmachine, meubels en in sommige gemeenten ook fietsen: álles moet uit het inrichtingskrediet betaald worden.”

De vorm van de inrichtingsvergoeding kan variëren van een gift tot een lening, een combinatie daarvan, een voucher of een verstrekking in natura. Bij leningen gelden aflossingstermijnen van drie of vijf jaar. In sommige gemeenten is de lening rentevrij, terwijl statushouders elders 2, 5, 9, 10 of zelfs 12 procent rente betalen.

De meeste gemeenten laten statushouders vrij in hoe ze de inrichtingsvergoeding willen besteden. Sommige gemeenten zijn daarin juist weer heel bepalend: geen tweedehands spullen, verplicht een laptop aanschaffen, kopen bij een bepaalde (kringloop-)winkel, of elke aanschaf met bonnen verantwoorden.

4.1.3 Reiskostenvergoedingen variëren van gratis ov tot fiets – tot helemaal niets

Ook in de bedragen en voorwaarden voor de vergoeding van reiskosten naar school of verplichte inburgeringslessen zien we grote verschillen. Het kan gaan om verstrekking van een gratis ov-kaart of (tweedehands) fiets, vergoeding op declaratiebasis en presentie of lesrooster, vanaf 5, 10 of 15 kilometer, alleen buiten de eigen gemeente, alleen in de winter, vanaf 18 jaar, alleen voor schoolgaande kinderen, of helemaal geen vergoeding.

4.2 De werkwijze van gemeenten verschilt sterk

Naast verschillen in voorzieningen zien we ook grote verschillen in de werkwijze tussen en binnen gemeenten. Deze gaan over (in) consistentie, maatwerk, extra eisen en taakopvatting.

Een CDA-wethouder van een kleine gemeente:

“Als je gemeente financieel niet gezond is wordt het heel gauw een financieel verhaal, maar we werken toch voor de inhoud, voor de mensen. Dat zou leading moeten zijn, niet de financiën. We zijn er om de mensen te helpen, mag ik hopen.”

4.2.1 De uitleg van regels is niet altijd consistent, wat kan leiden tot willekeur

Medewerkers van dezelfde gemeente leggen het gemeentelijke beleid soms verschillend uit, wat kan leiden tot willekeur in de uitvoering. Een respondent vertelt: *“Ik merk dat in onze gemeente elke consulent anders omgaat met de aanvulling van de woonlasten. Standaard beleid hierin zou fijn zijn.”* Ook de interpretatie van de landelijke regels van de Participatiewet verschilt in sommige gemeenten per klantmanager. Zo lijken sommige individuele klantmanagers te zoeken naar de in de wet geboden ruimte voor maatwerk, terwijl anderen zich houden aan een strikte, beperkte interpretatie.

Sommige gemeenten zijn op een bepaald punt heel ruimhartig en op een ander juist (onnodig) streng, of zelfs onrechtvaardig. Zoals een gemeente die statushouders inrichtingskosten als gift aanbiedt, maar degenen die tijdens hun verblijf in een azc hebben gewerkt daarvan uitsluit. De gedachte is dan dat deze statushouders hadden kunnen sparen toen ze werkten. Maar de betrokkenen kenden die verwachting indertijd niet, en moesten bovendien een deel van inkomsten al aan het COA afstaan als tegemoetkoming in de kosten van hun opvang. Hiervan hebben ze niet altijd een bewijs meegekregen en ze wisten ook niet dat ze dit later nodig zouden hebben.

4.2.2 Veel gemeenten voorkomen met tijdig maatwerk een financieel gat, maar niet altijd, en niet allemaal

De situatie van statushouders verschilt op een aantal essentiële punten van die van andere minima (zoals hiervoor beschreven in Hoofdstuk 3 'Context: een bijzondere start'). Ze beginnen zonder bezit, zonder kennis van de taal en het financiële systeem in Nederland en vaak zonder de onmisbare digitale vaardigheden. Ze ontberen een buffer of netwerk om een tijdelijk 'financieel gat' op te vangen.

Een CDA-wethouder van een kleine gemeente:

"De ingangsdatum van de bijstandsuitkering wordt gekoppeld aan de inschrijfdatum op het nieuwe adres. De vaste lasten gaan meteen al lopen, ook al wonen mensen niet direct op de eerste dag op dat adres. Dat is waarom je wilt zorgen dat er geen 'gaten' ontstaan."

Veel gemeenten in onze inventarisatie houden hier in meer of mindere mate rekening mee. Een respondent vertelt over het kennismakingsgesprek dat alle statushouders in die gemeente meteen na het tekenen van hun huurovereenkomst krijgen: *"Zij gaan niet met vragen in hun hoofd of zorgen terug naar het azc in afwachting van een voorschot op het inrichtingskrediet. Door de korte lijnen zit een statushouder niet zonder geld in de eerste fase na huisvesting."*

Andere gemeenten lijken zich echter niet (voldoende) bewust van de afwijkende situatie van statushouders of houden om principiële redenen vast aan het algemene beleid. Zij maken bijvoorbeeld geen haast bij de behandeling van hun bijstandsaanvraag, of houden bij jongere statushouders vast aan de regel dat jongeren tot 27 jaar eerst vier weken moeten zoeken naar een opleiding of werk voordat zij bijstand kunnen aanvragen.

Gemeenten lijken soms ook in de uitvoering niet naar de gevolgen voor statushouders te kijken, of deze voor lief te nemen. Zo verloopt de toekenning van diverse budgetten in sommige gemeenten extreem langzaam. In de ene gemeente hebben statushouders direct geld op hun rekening staan en in een andere kan dit drie maanden duren. Een respondent: *"De aanvraag gaat langs verschillende afdelingen waardoor onnodige vertraging ontstaat. De urgentie wordt niet gevoeld."* Of over een andere gemeente: *"De aanvraag wordt vooraf getoetst door hun jurist. Deze wil alles tegelijk beoordelen. Dit levert onnodige vertraging op."*

Een voorbeeld van een teamleider van VluchtelingenWerk:

Het inrichtingskrediet via de Kredietbank loopt te vaak niet soepel, waardoor het vrijwel onmogelijk is voor statushouders om op tijd te vertrekken bij het COA om naar de gemeente te verhuizen. Voor ouders met drie minderjarige kinderen is het inrichtingskrediet aangevraagd op dag van de huisvesting (eerder kan niet, want dan zijn de nodige documenten er nog niet). In dit geval donderdag 08-08-24. De Kredietbank stuurde het contract op dinsdag 13-08-24. Het lukte de familie niet goed om dit digitaal te ondertekenen. VluchtelingenWerk kon ze hierbij niet helpen, want ze zaten in een azc ver weg. COA kon vanwege onderbezetting ook niet op tijd ondersteunen. Het duurde een paar dagen voor het contract helemaal volledig werd teruggestuurd. De familie heeft uiteindelijk op 21-08-24 het geld ontvangen. COA was in dit geval niet bereid om uitstel van verhuizing te geven. De familie (met minderjarige kinderen) kwam op 22-08-24 in een totaal kaal huis.

Dit speelt ook als er sprake is van gezinshereniging. De ene gemeente biedt na de overkomst van de partner of het gezin van de statushouder snel een aanvullende uitkering: *“Zodra zij in de gemeente staan ingeschreven op het adres bij de referent [statushouder die gezinshereniging heeft aangevraagd, red.], wordt de gezamenlijke bijstandsuitkering meteen aangevraagd en ook toegekend,”* zegt een respondent. Andere gemeenten hanteren een latere ingangsdatum dan de datum van inschrijving in de BRP van de gemeente. Soms komt de hogere uitkering pas als alle formaliteiten (verblijfsdocument en burgerservicenummer) zijn geregeld. Het gezin of het (echt) paar moet dan de eerste maanden leven van een uitkering voor een alleenstaande. Hierdoor lopen statushouders vaak een achterstand op in betalingen.

4.2.3 Sommige gemeenten stellen onnodige extra eisen

Een aantal gemeenten heeft de uitvoering complexer gemaakt dan nodig is. Voor statushouders kan het betekenen dat ze langere tijd geen geld ontvangen. Zo meldt een respondent over statushouders die in de opvang hebben gewerkt: *“Zelfs al is duidelijk dat iemand geen recht heeft op een WW-uitkering, (...) wil de gemeente toch een afwijzing van de aanvraag ontvangen.”* Een ander: *“De aanvraag voor een reiskostenvergoeding moet telkens opnieuw worden ingediend en wordt maandelijks per persoon beoordeeld.”* Dergelijke zaken kosten ook de gemeente onnodig veel tijd.

Extra eisen in de uitvoering kunnen bovendien de door de overheid beoogde eigen regie van statushouders beperken. *“Het inrichtingskrediet wordt verstrekt in drie delen en na het inleveren van bonnen wordt pas na goedkeuring het volgende deel verstrekt.”* En in een andere gemeente: *“Van het eerste deel van de inrichtingsgelden dient men witgoed en een laptop te kopen. Na het inleveren van de bonnen van deze aanschaf, en controle daarop, wordt het tweede deel uitgekeerd.”*

En: *“Cliënten moeten hier maandelijks een formulier invullen en inleveren en dan krijgen ze de uitkering uitbetaald.”* Of een respondent over het verstrekken van een (aanvullend) inrichtingskrediet bij de komst van nareizende gezinsleden: *“Personeel van de gemeente gaat bij de woning langs om te kijken wat er nodig is.”* Dit straalt wantrouwen uit en stelt statushouders niet in staat om zelf keuzes te maken.

4.2.4 Soms komen taken van de gemeente terecht bij de maatschappelijk begeleider

Daarnaast zien we belangrijke verschillen in de taken die gemeenten neerleggen bij de maatschappelijke begeleiding. Respondenten vertellen hierover het volgende. *“Op het kantoor van VluchtelingenWerk worden alle aanvragen (overbruggingskrediet, inrichtingskrediet/ bijzondere bijstand en bijstandsuitkering) ingevuld, uitgelegd en ondertekend.”* En *“VWN verzorgt de aanvraag (invullen van papieren en bewijsstukken verzamelen) woonkostentoeslag, bijlagen met bewijzen, de nota van de eerste maand huur.”* Sommige gemeenten vragen de vrijwillige begeleiders namens de gemeente zelfs om het eerste leefgeld uit te betalen aan ‘hervestigers’ die niet meteen geld op hun rekening hebben staan. Dergelijke taken passen echter niet bij de (onafhankelijke) positie van VluchtelingenWerk en dienen belegd te worden bij de verantwoordelijke ambtenaren van de gemeente.

Er zijn ook gemeenten die veel meer zelf doen: *“De gemeente doet de huisvesting en rond de dag van het tekenen van het huurcontract wordt de uitkering aangevraagd, inclusief de overbrugging e.d.”* Of: *“De eerste aanvraag loopt via een speciale afdeling binnen de gemeente die bekend is met statushouders.”* Uiteindelijk kunnen hierdoor problemen worden voorkomen en daarmee kosten voor de gemeente bespaard. De kans dat statushouders in financiële problemen komen blijkt kleiner te zijn in gemeenten die de financiële start goed regelen en hierin zelf de regie houden. De Inspectie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid: *“In de dienstverlening aan statushouders wordt door overheidsinstanties soms onvoldoende rekening gehouden met de speciale individuele omstandigheden. Sommige statushouders komen daardoor in grote financiële problemen door onverwachte financiële claims.”⁹*

4.3 Conclusies uit de bevindingen

Als het gaat over de financiële situatie van statushouders wordt vaak – terecht – gewezen op problemen op niveau van het individu, bijvoorbeeld de taalachterstand, een klein sociaal netwerk of onbekendheid met het financiële stelsel. In veel onderzoek en ook bij de begeleiding naar financiële zelfredzaamheid (als onderdeel van het ‘ontzorgen’) ligt de nadruk vooral op deze factoren die ‘individueel maatwerk’ vergen. Uit onze inventarisatie blijkt echter dat deze nadruk op individuele factoren te eenzijdig is.

9 Nederlandse Arbeidsinspectie: [‘Rode draden notitie: De weg naar financiële zelfredzaamheid statushouders’](#), 27 juni 2019.

Statushouders krijgen ook problemen die veroorzaakt worden door de complexiteit van het Nederlandse stelsel en doordat de algemene regelgeving en de uitvoeringspraktijk in gemeenten niet altijd goed aansluiten op hun situatie als statushouder. Deze problemen moeten dus zowel landelijk als lokaal op beleids- en organisatorisch niveau worden aangepakt en opgelost, in de vorm van aanpassingen of uitzonderingen in het beleid of de uitvoering. Dit gebeurt niet altijd voldoende.

Een teamleider bij VluchtelingenWerk:

"Ik ken een gemeente waar ambtenaren eisen dat statushouders elke maand een inkomstenformulier invullen, of er nu iets is veranderd of niet. Het argument is: dan kunnen ze het niet vergeten. Maar als ze die maandelijkse onnodige actie toch een keer vergeten, kan de uitkering worden stopgezet, ook al was er inhoudelijk niets veranderd."

Verder lijkt er sprake te zijn van het misverstand dat alle burgers (in dit geval alle bijstandsgerechtigden) altijd gelijk moet worden behandeld. Dat gemeenten of individuele klantmanagers soms dit – onjuiste – uitgangspunt hanteren kwam ook naar voren in een rapport van dezelfde Inspectie over het financieel 'ontzorgen' van statushouders: *"De keuze [van gemeenten, red.] om af te zien van doelgroepenbeleid wordt als argument opgevoerd. We maken geen onderscheid tussen statushouders en andere bijstandsgerechtigden."*¹⁰ Dit is ten onrechte vasthouden aan het adagium 'regels zijn regels', in gevallen waarin die regels niet passend zijn. Waar sprake is van een bijzondere situatie voor statushouders rechtvaardigt dit ook een andere aanpak.

10 Nederlandse Arbeidsinspectie: ['Financieel ontzorgen van statushouders op weg naar zelfredzaamheid: een precaire balans'](#), 27 juni 2019.

5. Aanbevelingen voor een goede start, landelijk en lokaal

VluchtelingenWerk wil de landelijke overheid, gemeenten en uitvoeringsorganisaties (COA, Dienst Toeslagen en SVB) met dit rapport handvatten bieden voor een goede start van statushouders, ongeacht hun woonplaats. Dit doen we in dit hoofdstuk in de vorm van algemene aanbevelingen, gebaseerd op onze bevindingen. We maken daarbij ook dankbaar gebruik van onderzoeksrapporten en inzichten van verschillende relevante instanties.

In Hoofdstuk 6 'Concrete aanbevelingen per thema' volgen daarna meer concrete adviezen: welke specifieke voorzieningen zijn nodig voor de financiële start van statushouders? En in hetzelfde hoofdstuk onder c: 'Minimum voorwaarden voor een goede start'.

De aanbevelingen in de hoofdstuk 5 en 6 vormen tezamen een leidraad voor alle beslissingen die betrekking hebben op de start van statushouders in de gemeenten.

Startende statushouders kiezen niet zelf in welke gemeente ze gaan wonen. Een eigen inkomen is er meestal nog niet. Daarom zijn ze in het begin sterk afhankelijk van (het beleid van) de gemeente. Uit onze inventarisatie blijkt dat het veel uitmaakt in welke gemeente zij terecht komen. Een goede (financiële) start in de gemeente van eerste huisvesting legt de basis voor verdere integratie en participatie. Als de eerste maanden niet goed zijn geregeld, kan dat vergaande en langdurige (financiële) gevolgen voor hen hebben.

Een goede start voor statushouders is voor iedere gemeente van groot belang. Pas wanneer mensen financieel overzicht hebben en kunnen rondkomen, kunnen ze zich verder ontwikkelen en gaan meedoen in de maatschappij.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) benadrukte onlangs nog: *"Voorkomen is beter dan genezen. Het is belangrijk dat iedereen een goede start maakt zonder financiële zorgen. De preventie van schulden en het voorkomen van problematische schulden is hierin erg belangrijk. Bestaansonzekerheid leidt tot stress die inwoners belemmert deel te nemen aan onze samenleving en kinderen goed op te voeden. Een inwoner kan pas echt meedoen aan de samenleving als hij of zij zich mentaal en fysiek gezond voelt."*¹¹

11 VNG Position Paper: [Maak werk van onbenut arbeidspotentieel en verzilver de kansen voor gematigde groei](#), ten behoeve van Rondetafelgesprek op 22 mei 2024 over Staatscommissie demografische ontwikkelingen, 16 mei 2024.

5.1 Beleidsvrijheid

Gemeenten hebben beleidsvrijheid in de uitvoering van de Participatiewet, maar al te grote verschillen tussen gemeenten zijn onwenselijk. Dit is eveneens de conclusie van het Nibud op basis van onderzoek naar het minimabeleid in 20 gemeenten.¹² Zij zien een groeiende ongelijkheid onder mensen die in principe recht hebben op dezelfde mate van inkomensondersteuning. Daarnaast zouden de kaders en rechten voor iedereen duidelijk moeten zijn.

Een beleidsmedewerker van een grote gemeente:

“Heel veel zaken die landelijk waren geregeld zijn overgeheveld naar de gemeente. Daardoor krijg je verschillen, en verschillen creëren altijd een groot probleem. Er ontstaat onbegrip, en dat geldt niet alleen voor statushouders.”

Binnen gemeenten lijkt beleidsvrijheid soms te worden verward met maatwerk op individueel niveau. Individueel maatwerk zou echter alleen nodig moeten zijn in bijzondere (individuele) gevallen waarin de regels niet hebben kunnen voorzien. Individueel maatwerk is daarnaast arbeidsintensief en willekeur ligt daarbij op de loer. Dat laatste is in tegenspraak met het principe van goed bestuur.

De Commissie sociaal minimum, die in 2023 de minister voor Armoedebeleid adviseerde, constateerde dat de verschillen tussen gemeenten bij hun inspanningen voor armoedebestrijding erg groot zijn geworden. En dat die verschillen niet alleen zijn te verklaren door politieke keuzes, maar ook door de financiële armslag van een gemeente. De commissie pleit voor een nieuwe balans tussen gemeenten en Rijk bij armoedebestrijding.¹³

Het wetsvoorstel ‘Participatiewet in balans’ biedt goede aanknopingspunten om op landelijk niveau (onnodige) verschillen tussen gemeenten te verkleinen en recht te doen aan de specifieke omstandigheden van statushouders. In aanvulling daarop zouden gemeenten (bij voorkeur gezamenlijk) specifiek beleid voor statushouders moeten ontwikkelen. Zo kunnen gemeenten beter aansluiten bij hun specifieke situatie en willekeur voorkomen.

Uit de toelichting bij het wetsvoorstel (paragraaf 2.3.4) blijkt dat het verruimen van de mogelijkheden voor maatwerk niet vrijblijvend zal zijn. Voor de gemeenten geldt dat een bevoegdheid ook een verantwoordelijkheid met zich meebrengt. De Raad van State zegt hierover in zijn advies over het wetsvoorstel: *“Om onder andere het risico op willekeur te verkleinen, is wel van belang dat voor alle gemeenten de randvoorwaarden op orde zijn. Voorkomen zou moeten worden dat de toepassing van maatwerk enkel afhangt van verschillen in beschikbare tijd en capaciteit tussen gemeenten.”*¹⁴

Aanbevelingen rond beleidsvrijheid:

- **Landelijk:** Grijp het wetsvoorstel ‘Participatiewet in Balans’ aan om al te grote verschillen tegen te gaan in de voorzieningen die gemeenten aan startende statushouders bieden en in de wijze waarop gemeenten en individuele klantmanagers hen behandelen.
- **Landelijk en lokaal:** Maak bij de uitwerking van ‘spoor 3’ van genoemd wetsvoorstel gebruik van de mogelijkheid om lokale verschillen in deskundigheid te verkleinen.¹⁵ Maatwerk vraagt namelijk om (andere) vaardigheden van medewerkers en een organisatiecultuur waarbinnen maatwerk gefaciliteerd en gestimuleerd wordt.
- **Lokaal:** Zorg daarnaast voor heldere kaders waarbinnen medewerkers van gemeenten de ruimte krijgen om maatwerk toe te passen.

¹² Nibud: [Rapport - Verschillen in gemeentelijk minimabeleid \(2024\)](#).

¹³ Commissie sociaal minimum: [Een zeker bestaan: Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum \(Rapport II\)](#), 2023.

¹⁴ Raad van State: [Advies over wetsvoorstel Participatiewet in Balans: spoor 1](#), 17 juni 2024.

¹⁵ Spoor 3 is gericht op het ontwikkelen van een instrumentarium om de vakkundigheid van professionals in de gemeentelijke uitvoering te verbeteren.

5.2 Collectief maatwerk

Op grond van de Participatiewet moeten gemeenten de bijstand en de daaraan verbonden verplichtingen afstemmen op de omstandigheden, mogelijkheden en middelen van de belanghebbende(n).¹⁶ Het kan dus nodig zijn dat een gemeente afwijkt van de algemene regels als de omstandigheden daartoe aanleiding geven. De huidige Participatiewet biedt de mogelijkheid voor gemeenten om individuele bijzondere bijstand op basis van groepskenmerken te verlenen, maar volgens de toelichting bij het genoemde wetsvoorstel Participatiewet in Balans wordt op dit moment onvoldoende gebruik gemaakt van deze ruimte.

Verder beoogt de Participatiewet mensen daadwerkelijk financieel te ondersteunen met inkomensafhankelijke regelingen. Dergelijke voorzieningen, zoals het budget voor de inrichting van de eerste woning, mogen niet zorgen voor extra financiële problemen en schulden.

Vaak wordt in het beleid geen of onvoldoende rekening gehouden met de bijzondere situatie van statushouders, waardoor het beleid niet aansluit bij hun omstandigheden en er regelmatig (achteraf) reparaties (in de vorm van aanpassingen of uitzonderingen) voor hen nodig zijn. De specifieke omstandigheden van statushouders (als groep) zijn echter op veel punten te voorzien. Het volstaan met het repareren van niet passend beleid biedt daarvoor geen structurele oplossing.

Het gelijkheidsbeginsel houdt in dat gelijke gevallen gelijk moeten worden behandeld, maar óók dat gevallen die op relevante punten van elkaar verschillen niet zomaar dezelfde behandeling mogen krijgen. Gemeenten kiezen vaak tussen generieke regelingen die voor iedereen hetzelfde zijn of individueel maatwerk op basis van de beoordeling door individuele klantmanagers. Daarmee wordt vergeten dat er ook nog een goede tussenweg mogelijk is, namelijk collectief maatwerk. Dan wordt rekening gehouden met mensen die allemaal in dezelfde bijzondere omstandigheden verkeren, in dit geval vanwege de start na eerste huisvesting in een gemeente.

Aanbevelingen rond collectief maatwerk:

- **Landelijk:** Gebruik het wetsvoorstel 'Participatiewet in Balans' om een aantal knelpunten weg te nemen waar de regelgeving of uitvoeringspraktijk juist voor statushouders (extra) negatief uitpakt. Neem in de wet een imperatieve of minimumbepaling op voor cruciale voorzieningen die voor alle statushouders van belang zijn (zoals het overbruggings- en het inrichtingsbudget).
- **Lokaal:** Leg de gemeentelijke beleidsregels voor de financiële start van statushouders vast in een beleidsnota of verordening, in elk geval voor de betaling van de eerste huur, een overbruggingsbudget om van te leven en de bijzondere bijstand voor o.a. de woninginrichting, computer en reiskosten. Zie onze minimum voorwaarden voor een goede start in Hoofdstuk 6 'Concrete aanbevelingen per thema' onder c.

5.3 (On)gelijke gevallen

Waar ongelijke gevallen dus soms ten onrechte gelijk worden behandeld, doet zich ook het tegenovergestelde voor: gelijke gevallen krijgen ten onrechte een ongelijke behandeling. Voor statushouders zijn de verschillen tussen gemeenten niet navolgbaar. Ze kennen vaak andere statushouders die in een andere gemeente een woning hebben gekregen en waar alles anders is geregeld. De verschillen openbaren zich volgens de Sociaal-Economische Raad onder andere in de mate van persoonlijke dienstverlening, (georganiseerde) deskundigheid, regievoering en samenwerking.¹⁷

Een verschillende behandeling kan voortkomen uit de individuele situatie of behoefte van de statushouder zelf. Maar daarbuiten zijn vanuit het oogpunt van rechtsgelijkheid zulke verschillen niet te rechtvaardigen. Om eventuele gaten in de inkomsten te voorkomen of op te vangen mogen statushouders niet afhankelijk zijn van de goede wil van de gemeente waar ze (zonder eigen keuze) zijn gehuisvest.

In onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau 'Nederland papierenland' vertellen Syrische respondenten ook over de verschillen tussen gemeenten die zij constateren.¹⁸ Ze noemen verschillen in de hoeveelheid steun die je daadwerkelijk krijgt als je net in de gemeente komt wonen, het bedrag van het inrichtingskrediet en of dit al dan niet wordt omgezet in een gift. Ook reiskosten voor taal- en inburgeringscursussen worden verschillend of helemaal niet vergoed. Verder noemden respondenten verschillen in de aanwezigheid van Voedselbanken en in mogelijkheden om korting te krijgen op culturele activiteiten.

¹⁶ Artikel 18 lid 1 Participatiewet (versie oktober 2024).

¹⁷ SER-advies: [Integratie door werk: meer kansen op werk voor nieuwkomers](#), 2019.

¹⁸ SCP: [Nederland papierenland – Syrische statushouders en hun ervaringen met participatiebeleid in Nederland \(2020\)](#), Ilse van Liempt (UU) en Richard Staring (EUR), 2020.

Bij de Wet inburgering 2021 heeft de wetgever stilgestaan bij de spanning tussen uniformiteit en beleidsvrijheid voor gemeenten. De wetgever heeft bepaalde gemeentelijke taken met het oog op de rechtszekerheid en de uniformiteit meer ingekaderd: *“Het is van belang dat deze taken door gemeenten, in ieder geval in de basis, op een vergelijkbare wijze worden uitgevoerd. Dit geldt des te meer voor asielstatushouders, nu zij niet vrij zijn in hun keuze voor de gemeente waar zij worden gehuisvest.”*¹⁹

Dit uitgangspunt zou ook moeten gelden voor de financiële start van statushouders: ook hun bestaanszekerheid zou niet afhankelijk mogen zijn van de lokale context. Of en hoe voorzieningen worden verstrekt is dan niet langer een kwestie van beleidsvrijheid, maar een landelijk geldende norm om verschillen tussen gemeenten te beperken. Het kan (en mag) niet de bedoeling zijn dat de vraag of je al dan niet in financiële problemen komt afhangt van de vraag waar je wordt gehuisvest.

Good practice: Afspraken tussen gemeenten en rustperiode

In onderzoek van RadarAdvies²⁰ komt naar voren dat met alle Zeeuwse gemeenten en Goeree Overflakkee afspraken zijn gemaakt over het gelijktrekken van tegemoetkomingen voor statushouders in reiskosten, kinderopvang en werkgeversvergoedingen. Na toewijzing van de woning krijgt de statushouder (in het onderzoeksrapport ‘inburgeraar’ genoemd) vier weken ‘rust’; de statushouder is in deze periode vrijgesteld van verplichtingen. Dit geeft ruimte voor de inrichting van het huis, aanmelding van kinderen bij een school, het regelen van een huisarts en tandarts, etc.

Fozdar en Hartley (2013) ontwikkelden het concept van ‘civic belonging’: het gevoel dat je dezelfde toegang tot voorzieningen hebt als anderen en het vertrouwen dat officiële instanties je eerlijk en gelijkwaardig zullen behandelen.²¹

Ook volgens het SCP gaat het niet alleen om de rechten die migranten krijgen, maar tevens om de manier waarop zij behandeld worden, waarbij positieve ervaringen leiden tot sterker institutioneel vertrouwen en toegenomen identificatie.²² Statushouders die meer ‘procedurele rechtvaardigheid’ hebben ervaren identificeren zich meer als Nederlander. Ook dit is een argument voor het voorkómen van grote verschillen die niet zijn uit te leggen. *“Respondenten begrijpen de achterliggende rationaliteit van dergelijk overheidsbeleid vaak niet en dit onbegrip kan leiden tot een zekere afstand en wantrouwen ten opzichte van de (lokale) overheid”*, aldus het SCP.

Aanbevelingen rond (on)gelijke gevallen:

- **Landelijk:** Maak bij de uitwerking van de gewijzigde Participatiewet landelijk afspraken met gemeenten over minimumvoorwaarden voor een goede start van statushouders en actualiseer de ‘Factsheet Efficiënte Regeldag’²³ van het voormalige ‘Platform Opnieuw Thuis’ (november 2015).
- **Lokaal:** Hanteer vaste bedragen voor de inrichting van de woning zoals genoemd in de ‘Prijzengids voor de bijzondere bijstand’ van het Nibud (verder: de Prijzengids) en indexeer deze bedragen jaarlijks (aan de hand van de voor dat jaar aangepaste Prijzengids, of op basis van de consumentenprijsindex).
- **Lokaal:** Vereenvoudig de regels en procedures binnen de gemeente en laat niet wantrouwen, maar vertrouwen daarin leidend zijn.

5.4 Bestaanszekerheid

In 2023 waren volgens het CBS 540.000 mensen arm in Nederland. Het doorsnee inkomenstekort van de arme bevolking ten opzichte van de armoedegrens was 16 procent in 2023, in 2018 was dit nog 10 procent.²⁴ Ook voor statushouders is het vaak moeilijk om financieel rond te komen, zo concludeerde de Nationale ombudsman. De ervaring met ‘ontzorgen’ leert dat de uitkering voor sommige statushouders te laag is om van rond te kunnen komen, omdat de primaire vaste lasten al hoger zijn dan de uitkering. Bij het inhouden van alle vaste lasten blijft er namelijk geen geld over voor andere noodzakelijke uitgaven, zoals eten en drinken. Voor statushouders, die niets hebben om op terug te vallen, kan dit extra problematisch zijn.

Gemeenten signaleren dat ook de lage bijstandsnorm voor jongeren voor problemen zorgt. Zij willen statushouders een goede start bieden en ervoor waken dat er direct in de eerste periode al financiële problemen ontstaan, zoals woninguitzetting.²⁵

Ook is de uitkering volgens de Inspectie SZW voor een aantal statushouders ontoereikend, met name voor grote gezinnen en statushouders die onder de kostendelersnorm vallen. Door de krapte op de woningmarkt wonen steeds meer statushouders op groepslocaties en daar vallen ze meestal onder de kostendelersnorm waardoor ze te weinig leefgeld overhouden.²⁶

19 MvT Wet inburgering 2021, [KST. 35483, nr. 3](#) (onder 2.2).

20 RadarAdvies: [Uitvoering eerste fase Wet inburgering 2021](#) (maart 2024).

21 Fozdar, F. en L. Hartley (2013): Civic and ethno belonging among recent refugees to Australia. In: Journal of Refugee Studies, jg. 27, nr. 1, p. 126-144.

22 SCP: [Met Beleid van start](#), 2021, p. 113.

23 [Factsheet Efficiënte regeldag](#)

24 CBS: [Nieuwe armoedemeting: 540 duizend mensen arm in 2023, 17 oktober 2024](#).

25 Arbeidsinspectie: [Financiële zelfredzaamheid van statushouders](#), 27 juni 2019, p.13.

26 Inspectie SZW: [Financiële zelfredzaamheid van statushouders: een proces van begeleid loslaten](#), 2019, p.18.

Een beleidsmedewerker van een grote gemeente:

“Je zou moeten onderzoeken hoeveel statushouders in de bewindvoering komen. Voor de gemeente is dat ook voer voor gesprek. Als je de cijfers kent, bijvoorbeeld 70 procent heeft dadelijk bewindvoering nodig, dan kun je mensen overtuigen dat het beter is om de schulden in te korten. Dat heeft te maken met toetsing van beleid. Elke gemeente doet het anders en ik weet niet of het CBS dit kan uitpluizen.”

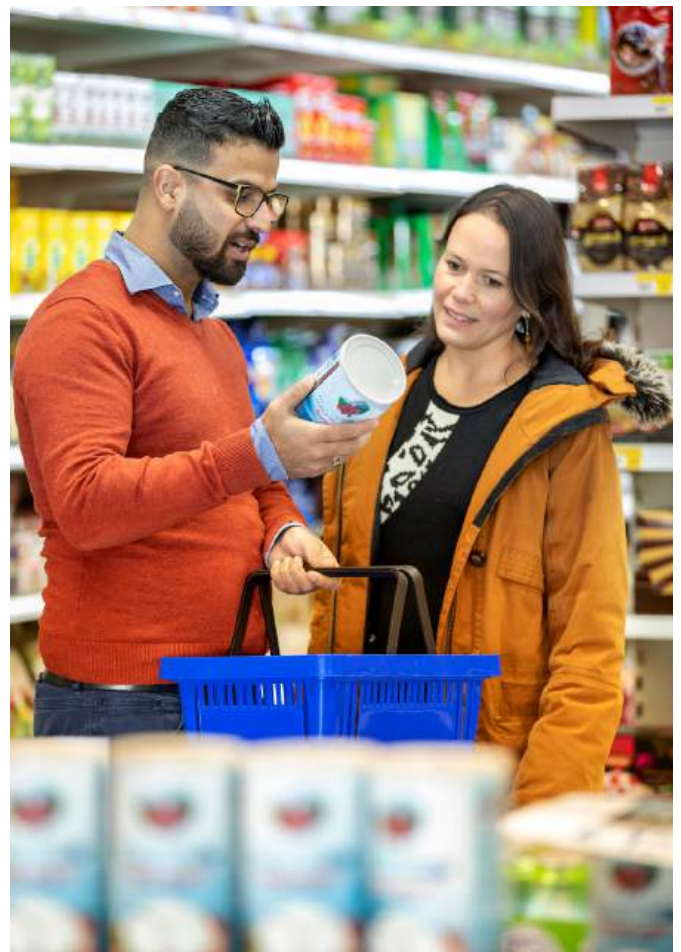
Bijstandsleningen maken het weliswaar mogelijk noodzakelijke uitgaven te doen, maar deze moeten ook weer worden terugbetaald. De terugvordering kan financiële stress veroorzaken en de bestaanszekerheid onder druk zetten – je zat immers al op het minimum. In veel gemeenten hebben alle statushouders hier van meet af aan mee te maken. Voor het aflossen van de lening voor de eerste overbrugging en/of het inrichtingskrediet worden zij jarenlang gekort op de bijstandsuitkering. In het onderzoeksrapport ‘Bijstand veelvoorkomende bron van schulden’ krijgen wetgever en beleidsmakers de aanbeveling om meer aandacht te hebben voor het risico op het ontstaan van bijstandsschulden bij het maken van wetten en regels over het terugvorderen van bijstand, het opleggen van boetes, het verstrekken van bijzondere bijstand en kwijtscheldingstermijnen. Dit is van belang voor de ‘menselijke maat’ binnen het bijstandssysteem, aldus de onderzoekers.²⁷ Voor statushouders geldt dit zeker, omdat zij gezien hun specifieke situatie extra kwetsbaar zijn voor schulden. Neem bijvoorbeeld het feit dat veel gemeenten de bijzondere bijstand voor inrichtingskosten in de vorm van een lening verstrekken. Daarmee starten alle statushouders in die gemeenten meteen met een schuld.

Statushouders hebben daarnaast te maken met een aantal noodzakelijke extra uitgaven. Dit geldt alleen al voor de verplichte inburgering: reizen naar de cursus en taalschool, lesmateriaal, soms een laptop, soms een medische keuring, examengeld. Ook moeten ze in persoon bij overheidsloketten verschijnen om bepaalde voorzieningen te behouden. De Nationale ombudsman vindt dat “de extra noodzakelijke kosten van statushouders er niet voor moeten zorgen dat statushouders onder het sociaal minimum komen. Vooral als statushouders op basis van de wet verplicht zijn om die kosten te maken.” Verder zegt hij: “Alleen als het bestaansminimum voldoende geborgd is, kunnen burgers volwaardig meedoen. Bovendien zorgen financiële problemen en schulden bij deze burgers ook voor een hoge maatschappelijke rekening op de lange termijn.”²⁸

Gemeenten denken door hun werkwijze misschien te besparen, maar uiteindelijk zijn zij duurder uit. Want de gevolgen van dit kortetermijndenken zijn vaak kostbaar: slechtere gezondheid door stress, opvoedingsproblemen, afhaken, niet komen opdagen op de inburgeringsles omdat er geen geld is voor de bus, kinderen die niet mee kunnen doen met activiteiten op school omdat er geen geld is, achterblijvende integratie en participatie, inzet van noodzakelijke schuldhulpverlening en minder vertrouwen in de overheid.

**Een CDA-wethouder in een kleine gemeente,
over het inrichtingskrediet:**

“Als je er een lening van maakt, ook al vraag je nul procent rente, dan hebben ze in hun hoofd altijd last van de gedachte dat ze het moeten terugbetalen. En dat terwijl ze heel veel andere uitdagingen hebben: inburgeren, integreren, sommigen een werktraject, taallessen, kinderopvang regelen en ga zo maar door. Als je één ding weg kan halen door een stabiele financiële basis te bieden, dan verdient zich dat later in het proces terug. Zadel je mensen met problemen op en duurt het hele integratie- en inburgeringstraject daardoor vele malen langer, dan is het maar de vraag wat duurder is.”

27 [Bijstand veelvoorkomende bron van schulden, ESB.nu](#), 27 augustus 2024. Dit onderzoek is onderdeel van een omvangrijkere studie (De Bruijn et al., 2023a; 2023b) en is mede gefinancierd door NWO/ZonMw (NWA.1333.19.001).

28 Nationale ombudsman: [Een status met weinig armsglag](#), 2022.

Aanbevelingen rond bestaanszekerheid:

- **Landelijk:** Zorg bij eerste huisvesting dat de voorwaarden voor toegang tot voorzieningen zoals BSN en verblijfsdocument altijd snel op orde zijn om 'financiële gaten' te voorkomen. Regel ook een betere en snellere toegang tot de toeslagen.
- **Landelijk:** Houd meer rekening met de specifieke knelpunten die zich bij de toeslagen voor statushouders voordoen, met name als er sprake is van een partner in het buitenland.
- **Landelijk:** Maak haast met de vereenvoudiging van het systeem van toeslagen en andere inkomensondersteunende maatregelen.
- **Landelijk:** Volg het advies op van de Commissie sociaal minimum²⁹ en verhoog het bestaansminimum, zodat mensen de uitgaven kunnen doen die noodzakelijk zijn om te kunnen leven.
- **Lokaal:** Werk preventief en voorkom het ontstaan van schulden.
- **Lokaal:** Zorg voor een overbrugging van het 'financieel gat' dat ontstaat nadat het leefgeld van het COA is gestopt totdat de uitkering en de toeslagen zijn ontvangen.
- **Lokaal:** Zorg voor voldoende leefgeld voor de statushouder – verstrek waar nodig voorschotten, vergoed noodzakelijke kosten en behandel aanvragen van nieuw gevestigde statushouders met spoed.

5.5 Afstemming en samenwerking

Uit het rapport 'De menselijke maat' komt naar voren dat *"de meest kwetsbare mensen een beroep doen op verschillende regelingen met verschillende uitvoerders. Juist van deze mensen verlangen we de meeste administratieve vaardigheden, terwijl we zien dat dat problemen geeft."*³⁰ De Nationale ombudsman constateerde dat alle sociale minima voor hun inkomen met veel instanties te maken hebben.³¹ Naast de gemeente (bijstandsuitkering en bijzondere bijstand) is dat met de Belastingdienst/Toeslagen (huur- en zorgtoeslag, kindgebonden budget), het UWV (aanvulling vanuit de Toeslagenwet) en de SVB (kinderbijslag).

Voor een statushouder komt hier nog een aantal loketten bovenop: de gemeente (huisvesting), de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) (verblijfsdocument en gezinsherenigingsprocedure), het COA (opvang en leefgeld), DUO (inburgering) en eventueel een Kredietbank ('ontzorgen').

Als deze instanties onderling niet goed samenwerken leidt dit tot (financiële) problemen en soms zelfs schulden bij statushouders. In het rapport 'De menselijke maat' wordt er bovendien voor gewaarschuwd dat *"naarmate het aantal contacten met de overheid toeneemt en het aantal organisaties waarmee men contact heeft groter is, de kans [toe]neemt (...) dat ergens zaken misgaan: instanties die verschillende signalen afgeven, parallelle procedures die elkaar bijten."*

Een beleidsmedewerker van een kleine gemeente:

"Belangrijk is dat de bijstandsuitkering tijdig geregeld is. Statushouders kunnen dan bijvoorbeeld tijdig de huur betalen zodat er geen achterstanden ontstaan. In het kader van vroegsignalering zijn er afspraken gemaakt tussen de gemeente en diverse instanties zoals woningcorporaties. We worden hierdoor snel geïnformeerd als er een schuld zoals huurachterstand ontstaat. Korte lijnen en snel aan de bel trekken als er schulden ontstaan zodat we ook snel kunnen bijsturen. Deze regeling is niet specifiek voor statushouders, maar geldt in het algemeen voor alle inwoners."

In onze inventarisatie zijn we ook goede voorbeelden tegengekomen van afstemming en samenwerking, waarbij partijen elkaar weten te vinden, met elkaar meedenken en korte lijnen hebben met VluchtelingenWerk. *"Fijn in deze gemeente dat we korte lijnen met elkaar hebben en een supergoede samenwerking in het belang van de doelgroep."* En: *"We sturen in de onderwerpregel [van de mail over de aanvraag van de uitkering, red.] mee dat het qua tijdsbestek om een statushouder gaat, dan wordt het sneller doorgestuurd. Verder hebben we een kort lijntje via de email/telefoon. Ze vragen dan snel als er iets mist zodat wij dit dan snel kunnen herstellen om de aanvraag te bespoedigen."*

Voor goede samenwerking is het nodig dat partijen elkaar kennen en op de hoogte zijn van elkaars werkzaamheden. Daarnaast zijn er echter ook voorbeelden van slechte communicatie en langs elkaar heen werken.

29 Commissie sociaal minimum: [Een zeker bestaan; Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum \(Rapport II\)](#), eindrapport 28 september 2023.

30 [De menselijke maat, literatuuronderzoek Instituut Maatschappelijke Innovatie](#), i.o.v. Tweede Kamer, 14 september 2023.

31 Nationale ombudsman: [Een status met weinig armslag](#), 2022.

Good practice: Samenwerking tussen gemeente en het COA

Als een gemeente een statushouder krijgt toegewezen die ergens anders werk heeft, dan laat de gemeente diegene op diens verzoek door het COA 'omkoppelen' naar de gemeente waar het werk is. Daarmee wordt de zelfredzaamheid van de statushouder sterk bevorderd en worden de overheidskosten beperkt.

Aanbevelingen rond afstemming en samenwerking:

- **Lokaal:** Zorg voor goede afstemming met alle relevante partijen die betrokken zijn bij de financiële start van statushouders.
Denk aan (coulance)afspraken met woningcorporaties en andere externe partners zoals schuldeisers, energieleveranciers en het CAK (de uitvoeringsorganisatie Wet maatschappelijke ondersteuning en Wet langdurige zorg). Overleg ook met de organisatie die verantwoordelijk is voor de maatschappelijke begeleiding van statushouders, zoals VluchtelingenWerk in veel gemeenten, en maak bijvoorbeeld afspraken over vroegsignalering van betalingsachterstanden.
- **Landelijk en lokaal:** Maak goede afspraken met het COA om te zorgen dat voorafgaand aan de eerste huisvesting van statushouders een aantal essentiële zaken zijn geregeld (zie Hoofdstuk 6 'Concrete aanbevelingen per thema').

5.6 Taakverdeling

Statushouders hebben binnen de gemeente vaak met verschillende functionarissen te maken: een inburgeringsconsult voor de inburgering, een re-integratieconsulent of klantmanager voor de participatie en een inkomensconsulent voor de (bijzondere) bijstand.³² Er zijn ook gemeenten die de Participatiewet-taken combineren met die voor het inburgeringstraject en het 'ontzorgen'. Het voordeel hiervan is dat de cliënt slechts met één persoon te maken heeft.

Ook houdt de ene gemeente de uitvoering van de verschillende wetten in eigen huis, terwijl de ander die onderbrengt bij een externe organisatie. Soms zien alle consulenten iedereen, soms begeleiden 'dedicated klantmanagers' bijvoorbeeld alleen statushouders.

Een beleidsmedewerker van een grote gemeente:

"Het fijnste zou zijn als je één contactpersoon hebt, in de praktijk is dat niet zo. De kredietbank zorgt voor het buffer- en inrichtingskrediet. De consulent zorgt voor de uitkeringsverstrekking."

Net als andere burgers maken statushouders de gemeente nog in allerlei andere rollen mee: schuldeiser, WMO-consulent, handhaver of schuldhulpverlener. (Negatieve) ervaringen met bijvoorbeeld de gemeente als schuldeiser kunnen doorwerken in de relatie met andere functionarissen. Dit is iets om in het contact met cliënten rekening mee te houden.³³

Uit de KIS-Monitor 2024: *"In eerdere edities van de KIS monitor hebben we gezien dat gemeenten het inzetten van zogenaamde dedicated klantmanagers, dat wil zeggen klantmanagers die specifiek voor deze doelgroep werken, zien als belangrijkste werkzame element bij de arbeidstoeleiding van bijstandsgerechtigde statushouders die onder de Wi2013 vallen."* In 2022 gaf nog 85 procent dit antwoord.³⁴ Sinds 2021 daalt het aantal gemeenten met 'dedicated klantmanagers' voor statushouders. Wellicht hangt dit samen met de invoering in 2022 van de Wet inburgering 2021 met de verplichte voortgangsgesprekken als nieuwe taak voor gemeenten.

Het maakt veel uit hoe de gemeente de werkzaamheden heeft georganiseerd. Uit ander onderzoek van KIS kwam naar voren *"dat collega's binnen de afdeling Werk & Inkomen die niet met statushouders/inburgeraars werken, soms weinig inzicht in en begrip hebben voor de werkwijze – en de intensieve begeleiding – van de regievoerder inburgering [dit is de term die het KIS hanteert voor de (dedicated) klantmanager/consulent, red.]. De regievoerders inburgering vinden het soms moeilijk om met deze weerstand binnen de organisatie om te gaan. Uit ons onderzoek blijkt dat affiniteit met de doelgroep een vereiste is om het werk met plezier te kunnen doen, én om resultaat te kunnen boeken. Je moet je willen en kunnen inleven in mensen met een andere culturele achtergrond, en bereid zijn op je eigen denkkaders te reflecteren. De regievoerder is direct (of indirect) bezig met de uitvoering van twee wetten: de Wet inburgering en de Participatiewet."*³⁵

De klantmanagers inkomen die dezelfde cliënten bedienen voor de financiële zaken zullen over het algemeen niet expliciet voor deze doelgroep hebben gekozen.

32 Op Stimulansz.nl is meer informatie te vinden over de verschillende taken, zie ['Wat doet een consulent inburgering?'](#) Zie ook de [KIS Monitor 2024](#) voor de verschillende functiebenamingen.

33 [Bijstand veelvoorkomende bron van schulden](#), E. de Bruijn e.a., ESB, 27 augustus 2024.

34 Jaarlijkse Monitor van het Kennisplatform Inclusief Samenleven en Divosa 'Gemeentelijk beleid arbeidstoeleiding en inburgering statushouders en gezinsmigranten', 2024, p. 9.

35 Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS): [Handreiking 'Het werk van de regievoerder inburgering'](#), 2022.

Door de complexiteit van de regelgeving zijn ook klantmanagers niet altijd in staat om alle consequenties van hun besluit voor de betrokken statushouder te overzien. Volgens de Nationale ombudsman ontbreekt het aan een vaste ingang en aan kennis over statushouders bij de uitvoeringsinstanties.³⁶ Mede hierdoor lijkt men soms weinig bereidwillig om statushouders tegemoet te komen en waar nodig soepel op te treden.

Een beleidsmedewerker van een kleine gemeente:

"We zijn met alle betrokkenen van beleid en uitvoering bij elkaar gaan zitten om de hele eerste klantreis van een statushouder in kaart te brengen. Toen werd voor alle partijen goed duidelijk wat de haken en ogen waren. Dat het van belang was om het geld zo snel mogelijk bij de statushouder te krijgen, maar ook dat het moeilijk is om dat te regelen. We hebben daarom afgesproken om te werken met een voorschot. De hele toetsing van het recht op een uitkering en verrekening doen we naderhand. We gaan eigenlijk uit van vertrouwen. Sindsdien zijn er misschien een of twee casussen geweest waarbij een statushouder onterecht een voorschot kreeg, maar dat weegt niet op tegen alle andere casussen waarbij dat wel noodzakelijk was."

Aanbevelingen rond taakverdeling:

- 📌 **Lokaal:** Zorg ervoor dat de consultants/klantmanagers een integrale functie hebben, waarbij zij voor statushouders zowel de Wet inburgering als de Participatiewet volledig uitvoeren. Wat betreft de Participatiewet betekent dit onder andere het beoordelen van en beslissen op aanvragen voor bijstand, mutaties, bijzondere bijstand en toeleiding naar werk. Voor inburgering betekent dit het uitvoeren van de taken die voortvloeien uit zowel de oude als de nieuwe Inburgeringswet.
- 📌 **Lokaal:** Als dit echt niet mogelijk is: zorg ten minste voor afstemming tussen de gemeentelijke afdelingen die zich met dezelfde statushouder bezighouden en zorg dat inkomensconsultanten/ klantmanagers werk en inkomen zich kunnen specialiseren in de doelgroep statushouders ('dedicated klantmanagers'). En dat cliënten niet willekeurig over klantmanagers werk en inkomen worden verdeeld (zoals op datum aanvraag, alfabet of postcode).

5.7 Gezondheidsverschillen

Het SCP constateert dat er aanzienlijke problemen zijn met de (psychische) gezondheid van statushouders, maar dat er op dit punt weinig beleid is. Er is daarbij volgens het SCP sprake van grote lokale verschillen, die afhankelijk lijken van min of meer toevallige inspanningen van instellingen of gemeenten. Gezondheidsproblemen zijn van invloed op de financiële competenties van statushouders en de mogelijkheid om succesvol te kunnen integreren en participeren.³⁷

Inmiddels is ook steeds meer bekend geworden over het belang van een goede mondgezondheid voor de algemene gezondheid. Zo zijn verbanden gevonden tussen mondgezondheid en onder meer diabetes type 2, hart- en vaatziekten, reumatoïde artritis, overgewicht, zwangerschapscomplicaties, chronische nierinsufficiëntie en longziekten.³⁸ Van de Syrische statushouders beoordeelt 18 procent de gezondheid van hun mond, tanden en kiezen als (zeer) slecht, terwijl in onderzoek onder de algemene bevolking dit nooit hoger ligt dan 4 procent (Dagevos et al. 2020). De slechtere mondgezondheid onder statushouders is daarom reden tot zorg. Zie ook in het Hoofdstuk 3 'Context: een bijzondere start' onder 4.11 'Psychische factoren en stress' en 4.13 'Gebitsproblemen'. Dit geldt te meer nu asielzoekers en statushouders steeds langer in de opvang verblijven en dus langer verstoken blijven van adequate mondzorg.

³⁶ Idem.

³⁷ SCP Policy brief: [In uitvoering: een analyse van het op statushouders gerichte beleid en wat er nodig is om dit beleid te verbeteren](#) (2021), p. 20.

³⁸ KNMT: [Gezonde mond, gezond lichaam!](#) Literatuuronderzoek naar de relatie tussen mondziekten en andere ziekten. Nieuwegein: Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde (2014).

Aanbevelingen rond gezondheidsverschillen:

- **Landelijk en lokaal:** Volg de aanbeveling op van de WRR over 'doenvermogen':³⁹ toets voorgenoemen beleid en regelgeving vooraf met een 'doenvermogenstoets'.⁴⁰ De kernvraag in deze toets luidt: gaat de regeling uit van realistische aannames over de mentale belastbaarheid van burgers?
- **Landelijk en lokaal:** Zorg voor een goede/betere toegang tot de (psychische) gezondheidszorg voor statushouders.
- **Lokaal:** Zorg waar nodig voor een vergoeding van extra tandartskosten vanwege de slechtere mondgezondheid bij veel statushouders.
- **Lokaal:** Schenk tijdens de eerste periode van aankomst in de gemeente aandacht aan traumaverwerking, maar ook juist daarna, als de situatie verder tot rust is gekomen en vaak de verwerking van ervaringen op gang komt.

5.8 Communicatie

Onderzoek laat zien dat statushouders soms in ernstige financiële problemen komen door een gebrek aan informatie of een verkeerde vertaling van de verstrekte informatie. *"Gebrek aan kennis van hun rechten en plichten in het Nederlandse stelsel kan tot ernstige vormen van financiële problematiek leiden"*, aldus de minister van SZW.⁴¹

Uit het KIS-rapport over financiële zelfredzaamheid blijkt dat statushouders problemen ondervinden door hoe instanties als het UWV en gemeenten communiceren. Voor velen is bijvoorbeeld niet duidelijk welk budget is bedoeld voor de inrichting en welk budget voor de vaste lasten. Ze verdwalen in de complexe lokale gemeentelijke dienstverlening, de veelheid aan (vaak digitale) formulieren en het formele taalgebruik.

De verstrekte informatie komt met regelmaat niet aan bij de statushouders, met name in de beginperiode als er veel informatie tegelijk op hen afkomt. Eenvoudig taalgebruik, deskundige tolken, minder tekst en meer pictogrammen maken informatie toegankelijker. Dosering en herhaling zorgen ervoor dat de informatie ook echt 'binnenkomt' en kan beklijven.

Een teamleider bij VluchtelingenWerk:

"Statushouders krijgen bijvoorbeeld regelmatig ingewikkelde brieven van de gemeente over de aflossing en het resterende saldo van het inrichtingskrediet. Als ze die door Google Translate halen schrikken ze enorm: 'U moet nog bedrag X betalen'. Terwijl het dan gaat om het krediet dat geleidelijk en automatisch op de uitkering wordt ingehouden. Die informatie kan gemakkelijk beter."

Veel miscommunicatie ontstaat ook door verschillen in achtergrond. Het financiële systeem in het land van herkomst kan meer of minder op het onze lijken en de ene statushouder pikt het Nederlandse systeem sneller op dan de andere. Dat maakt het voor begeleiders lastig om telkens de juiste aanpak te vinden.

Meer aandacht is vooral gewenst voor de informatievoorziening over het eigen risico van de ziektekosten, de eindafrekening van het energiebedrijf en de complicaties bij zogenaamde 'overgangssituaties': verhuizen, gaan werken, overlijden, scheiden, geboorte, de komst van nareizende gezinsleden en ook het beëindigen van het inhouden van de vaste lasten bij het financieel 'ontzorgen'.

Uit de inventarisatie blijkt bijvoorbeeld dat nieuwe statushouders ten onrechte veronderstellen dat de aanvullende ziektekostenverzekering alles dekt, waardoor ze alsnog hoge kosten hebben.

Over beëindiging van de woonkostentoeslag, die voor de jongere onverwacht kwam: *"Dan heeft de huurder een probleem. Deze wordt dan geacht een bijbaan o.i.d. te nemen."*

Over instructies van de gemeente voor bijvoorbeeld het aanvragen van voorzieningen: *"Mensen leren een 'kunstje' van iets wat steeds terugkeert (maar velen begrijpen het niet echt)."*

Soms lijkt er sprake van onwil bij de gemeente om naar reële problemen te luisteren.

Een respondent: *"Een paar mensen hebben al snel een parttime baan gevonden naast het inburgeringstraject. Zij moeten (...) een verklaring inleveren m.b.t. vermogen en ander inkomen. Dit briefje moet voor de 23^e van de maand worden ingeleverd. Vaak is dan nog niet bekend hoeveel deze parttime werkenden hebben verdiend omdat het per maand verschilt of er soms geen geld is verdiend. Gemeente betaalt dan die maand geen aanvullende uitkering uit. (...). De gemeente wil niet meewerken aan verandering."*

Investeren in communicatie loont, want als men bepaalde zaken niet goed heeft begrepen levert dat vroeg of laat problemen op.

39 [WRR: Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid](#), 2017.

40 [WRR: Doenvermogen van toets naar tools](#), 17 september 2020.

41 Memorie van Toelichting bij het voorstel tot wijziging van de Participatiewet (i.v.m. het 'ontzorgen'), [KST 35483 nr. 3](#).

Een beleidsmedewerker van een grote gemeente:

"De hele dienstverlening heeft met preventie te maken. Als je het aan de voorkant goed uitlegt krijg je minder problemen aan de achterkant."

Als er dan toch een probleem ontstaan is, is de aanbeveling van de WRR relevant: zoek bij de uitvoering van beleid *"vroegtijdig en persoonlijk contact met burgers wanneer er sprake is van onregelmatigheden om zo beter onderscheid te maken tussen burgers die niet willen en die niet kunnen, en bij te kunnen sturen op een moment dat mensen nog genoeg mentale ruimte hebben om helder na te denken en in actie te komen."*⁴²

Een beleidsambtenaar van een grote gemeente:

"Het bufferkrediet is voor statushouder, zeker in het begin, moeilijk te vatten. Ze krijgen het uitgelegd, maar negen van de tien denkt 'het zal wel goed zijn'. Die gaan dit niet allemaal opslaan." En: "De gemiddelde Nederlander komt er al niet uit. Voor statushouders is het bijna onmogelijk om alles binnen zes maanden 'ontzorgen' te leren."

Aanbevelingen rond communicatie

- **Landelijk en lokaal:** Verbeter, vertaal en vereenvoudig de communicatie met en voorlichting over financiële zaken voor statushouders. Gebruik bijvoorbeeld WhatsApp of Signal naast een formele brief en zorg voor de mogelijkheid van persoonlijk contact (i.p.v. online). Bekostig ook vaker het gebruik van professionele tolken (m.n. bij de uitleg van rechten en plichten ten aanzien van de uitkering en het 'ontzorgen'). Zorg eventueel voor schriftelijke informatie in verschillende talen.
- **Landelijk en lokaal:** Betrek het perspectief van statushouders bij het ontwikkelen van beleid, de werkwijze in de uitvoering en de wijze van communiceren. Neem statushouders op in de landelijke en gemeentelijke cliëntenraden.
- **Landelijk en lokaal:** Toets of de informatie wordt begrepen. Dit kan bijvoorbeeld door het instellen van een klankbordgroep van (ex-)statushouders.
- **Lokaal:** Houd er rekening mee dat het financiële systeem in het land van herkomst van statushouders heel anders kan zijn dan dat in Nederland, bijvoorbeeld wat betreft online bankieren, fiscale regelgeving en verzekeringen.
- **Lokaal:** Sluit aan bij de situatie waar de statushouder vandaan komt, zowel in de communicatie als bij het beoordelen van iemands kennis van/inzicht in het Nederlandse financiële systeem en de vaardigheden om daarmee om te gaan. Informeer daarom bijvoorbeeld hoe financiële zaken in het land van herkomst waren geregeld.
- **Lokaal:** Bied voldoende intensieve ondersteuning bij het bevorderen van de financiële zelfredzaamheid van de statushouders en bouw na afloop van de formele periode van 'ontzorgen' deze ondersteuning geleidelijk af.
- **Landelijk en lokaal:** Zorg voor een aanbod gericht op het aanleren van digitale competenties, want een deel van de statushouders beschikt niet over de (voldoende) digitale vaardigheden die ons financiële systeem van hen vraagt.

42 WRR: [Weten is nog geen doen, een realistisch perspectief op redzaamheid](#), 2017, p.15.

6. Concrete aanbevelingen per thema

In dit hoofdstuk geven we per thema telkens een overzicht van

(a) de regelgeving en praktische gang van zaken,

(b) onze bevindingen op basis van de inventarisatie en

(c) daaruit voortvloeiende minimumvoorwaarden voor een goede start van statushouders in de gemeente.

De bevindingen (b) bevatten de voor het desbetreffende thema relevante uitkomsten van de vragenlijsten die onze teamleiders in 65 gemeenten hebben beantwoord. Voor 55 gemeenten zijn alle vragen beantwoord. In een aantal gemeenten konden niet alle vragen worden beantwoord, omdat in de desbetreffende gemeente de situatie zich niet voordeed of het beleid van de gemeente niet bekend was. Ook kon bij een aantal vragen één gemeente bij meer categorieën terugkomen, bijvoorbeeld: ze verschaften én een krediet en een gift. De genoemde aantallen per vraag tellen daarom niet per se op tot 65 of 55 gemeenten.

Op onze website is een overzicht⁴³ te vinden van de in onze inventarisatie gestelde vragen en antwoorden.

6.1 Financiële start vanuit de asielopvang

a. Hoe is het geregeld?

De meeste statushouders verblijven al lange tijd in de opvang wanneer zij een asielvergunning krijgen. Zolang ze nog geen woning hebben, blijven ze onder de Regeling verstrekkingen asielzoekers (Rva) vallen. In opvangcentra waar ze zelf alle maaltijden mogen bereiden, ontvangen ze hiervoor maximaal € 58,24 'eetgeld' per week.⁴⁴ Daarnaast ontvangen ze € 14,87 per week voor kleding en andere persoonlijke uitgaven, ook wel 'leefgeld' genoemd.⁴⁵

In de reguliere asielzoekerscentra kunnen de mensen zelf koken. De meeste opvanglocaties zijn echter tijdelijke noodopvanglocaties, waar koken vrijwel nooit mogelijk is. Soms is het mogelijk om zelf ontbijt en lunch te bereiden, dan wordt een lager bedrag aan eetgeld verstrekt. Maar meestal worden alle maaltijden verstrekt en ontvangen de mensen alleen het leefgeld van 14 euro per week.

Ter vergelijking: bijstandsgerechtigden die in een inrichting met verzorgde maaltijden verblijven, ontvangen € 426,03 per maand aan leefgeld. Per week komt dit neer op € 98,31. Dit is ruim 80 euro meer dan mensen in de asielopvang.⁴⁶ Een statushouder heeft gedurende de hele opvangperiode dus een zeer laag inkomen.

Voor statushouders die werken⁴⁷ tijdens de asielopvang wordt het inkomen niet veel hoger. Zij moeten op grond van de Regeling eigen bijdrage asielzoekers met inkomen en vermogen (Reba) een forse eigen bijdrage voor hun verblijfskosten betalen aan het COA.

Zodra een woning beschikbaar is gekomen, krijgt de statushouder twee weken om te verhuizen. In die periode wordt in principe een 'regeldag' georganiseerd. In goed overleg met de gemeente zorgt op die dag de maatschappelijk begeleider (meestal van VluchtelingenWerk) samen met de statushouder voor ondertekening van het huurcontract, overschrijving naar de Basisregistratie Personen (BRP) van de gemeente en de aanvraag van bijstand.

Om het huurcontract te kunnen tekenen en voorzieningen zoals bijstand en een zorgverzekering aan te kunnen vragen heeft de statushouder de volgende zaken nodig:

- een verblijfsdocument (voor de identiteitsvaststelling die voor het toekennen van de meeste voorzieningen verplicht is);
- inschrijving in de BRP zodat het BSN bekend is;
- een reguliere bankrekening zodat huur en premies geïncasseerd kunnen worden;
- een DigiD-account en bij voorkeur ook een emailadres, omdat steeds vaker voorzieningen online moeten worden aangevraagd.

⁴³ tinyurl.com/vwninventarisatie Resultaten inventarisatie 'Financiële start statushouders in gemeenten', mei 2024.

⁴⁴ Voor meerpersoonshuishoudens en kinderen gelden lagere bedragen per persoon ([art. 14 leden 2 en 3 Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen 2005](#)).

⁴⁵ [Art. 14 lid 4 Rva](#).

⁴⁶ wetten.overheid.nl/BWBR0015703/202501#Hoofdstuk3Paragraaf3.2Artikel23.

⁴⁷ Hoewel met het vervallen van de '24-weken-eis' voor asielzoekers een belangrijke belemmering om te kunnen werken is weggenomen, zijn er helaas nog veel obstakels, zoals de lange wachttijden voor inschrijving in de BRP, de veelvuldige verhuizingen, geïsoleerde ligging van veel opvanglocaties en beperkte mogelijkheden om Nederlands te leren.

Als het huurcontract is ondertekend en de woning ook beschikbaar is, beëindigt het COA de opvang binnen twee weken.⁴⁸ Het COA legt deze beëindigingsdatum vast in het zogeheten B12-formulier en neemt dit op in het Taakstellingsvolgsysteem (TVS), zodat het zichtbaar is voor de gemeente.

Het COA verstrekt aan de statushouder twee keer een reiskostenvergoeding: eenmaal voor de 'regeldag' en eenmaal voor de verhuizing.

Soms heeft het COA bij het beëindigen van de opvang nog vorderingen op de statushouder. Dit kan het geval zijn als de statushouder heeft gewerkt, of een dwangsom van de IND heeft ontvangen vanwege termijnoverschrijdingen in de asiel- of gezinsherenigingsprocedure. Ook komt het voor dat de Rva-verstrekingen ten onrechte blijven doorlopen.

b. Bevindingen op basis van de inventarisatie

Regelmatig hebben statushouders die uit het azc komen nog geen DigiD en soms ook geen bankrekening. Dit maakt het regelen van de financiën in gemeenten onmogelijk. Ook zijn er vaak problemen met de eerste inschrijving in de BRP, dan duurt het lang of gaat het verkeerd.

Wanneer statushouders nog geen bankrekening hebben kan de uitkering minimaal acht weken en soms twaalf weken op zich laten wachten.

c. Minimum voorwaarden voor een goede start

- Zorg dat vóór de 'regeldag' het volgende is geregeld:
 - a. Alle gezinsleden hebben een verblijfsdocument
 - b. Ze zijn ingeschreven in de BRP en in het bezit van de daarbij verstrekte BSN
 - c. Een bankrekening is geopend bij een reguliere bank
 - d. De statushouder heeft een DigiD en bij voorkeur ook een mailadres
 - e. Het B12-formulier is zichtbaar voor gemeenten in het Taakstellingsvolgsysteem (TVS)
 - f. De kinderbijslag en het kindgebonden budget zijn aangevraagd.
- Voorkom onaangename financiële verrassingen en informeer de statushouders goed over de laatste terugbetaling die nog aan het COA moet worden gedaan, geef concreet de hoogte van het bedrag door aan de statushouder en adviseer de statushouder om geld te reserveren voor dit bedrag. Wijs statushouders op het belang om al hun maandelijkse beschikkingen te bewaren van Reba-afdrachten (eigen bijdrage opvang).
- Zorg voor het verrekenen van inkomsten uit arbeid over de laatste maand in het azc zo snel mogelijk nadat de persoon in de woning is gehuisvest. Informeer de gemeente over de aanstaande verrekening, bijvoorbeeld via TVS (het Taakstellingsvolgsysteem).
- Voorkom dat Rva-verstrekingen ten onrechte doorlopen.

⁴⁸ Artikel 7 lid 1. De Rva bepaalt dat het recht op opvang eindigt op de dag dat naar het oordeel van het COA passende huisvesting buiten de opvangvoorziening kan worden gerealiseerd. De verhuist termijn van twee weken is hierbij staande praktijk.

6.2 'Regeldag' en aanvraag bijstand

a. Hoe is het geregeld?

Op de 'regeldag' vraagt de statushouder – na het ondertekenen van het huurcontract – meteen ook een bijstandsuitkering aan. Die dag vindt dan de melding bij de gemeente plaats en de 'regeldag' is daarmee in principe de ingangsdatum van de uitkering.⁴⁹ Dit is van belang omdat de statushouder vanaf dat moment ook al kosten maakt voor de woning, zoals huur, energie- en internetabonnementen en het opknappen van de woning. Vaak verblijft de statushouder dan ook al in de woning. Van het COA-leefgeld (€14,87 per persoon per week) is dat niet te betalen. Er zijn ook gemeenten die de datum waarop de opvang formeel wordt beëindigd als ingangsdatum nemen voor de algemene bijstandsuitkering. De datum van deze beëindiging staat vermeld op het B12-formulier van het COA. Het leefgeld op basis van de Rva wordt dan gezien als 'voorliggende voorziening' waardoor er nog geen bijstand verstrekt zou mogen worden. Met een voorliggende voorziening moet echter op grond van de Participatiewet alleen rekening gehouden worden als deze 'toereikend en passend' is.⁵⁰ Dit is met het COA-leefgeld niet het geval.

Omdat de opvang normaal gesproken twee weken na ondertekening van het huurcontract eindigt, staat er grote tijdsdruk op het opknappen en inrichten van de woning. Het is ook uitzonderlijk, in vergelijking met de meeste andere burgers die bijstand aanvragen, dat statushouders nog geen meubels en 'witgoed' hebben. Het is daarom van belang dat de bijstandsaanvraag snel kan worden toegekend. Veel gemeenten hebben hiervoor een apart proces ingericht.

b. Bevindingen op basis van de inventarisatie

In 30 gemeenten zijn procedurele afspraken gemaakt voor de aanvraag van bijstand voor statushouders

In 25 gemeenten zijn dergelijke procedurele afspraken niet gemaakt

Deze procedurele afspraken kunnen inhouden:

- de statushouder mag een fysieke aanvraag doen in plaats van online;
- er zijn gespecialiseerde medewerkers beschikbaar die de bijstandsafhandeling voor statushouders doen;
- de aanvraag wordt dezelfde dag afgehandeld;
- de gemeente zorgt ervoor dat de noodzakelijke bedragen, zoals de huur en inrichtingskosten direct of de volgende dag beschikbaar komen;
- op de dag dat het huurcontract wordt getekend, vindt ook de intake van de sociale dienst plaats. Dit werd meerdere keren genoemd:

"De gemeente zorgt direct voor al het papierwerk en zorgt er ook voor dat na de intake de bedragen worden overgemaakt, zodat de statushouder direct kan beginnen met de inrichting van de woning."

"Bij de intake op de 'regeldag' worden de bijstandsuitkering, het overbruggingskrediet, de eerste maand huur, opknaphkosten en het inrichtingskrediet aangevraagd. Deze bedragen staan de volgende dag op de rekening. Alleen de uitkering komt pas op de eerstvolgende zevende van de maand. Tot die tijd is er het overbruggingskrediet."

In één gemeente wordt de huur standaard op de uitkering ingehouden. Gemeenten zijn echter regelmatig te laat met het betalen aan de woningcorporatie omdat de huur al vooraf moet worden betaald. Hierdoor krijgen de statushouders veel aanmaningen in de vorm van mails, (incasso)brieven, SMS-jes en telefoontjes. Veel statushouders schrikken hiervan en gaan zelf de huur betalen en dan is het moeilijk om dit weer van de woningcorporatie terug te krijgen. Het duurt gemiddeld drie maanden voordat gemeenten de financiën (uitkering, betaling huur, premie zorgverzekering, toeslagen etc.) op orde hebben.

Terugvorderingen door het COA vanwege inkomsten uit arbeid tijdens verblijf in de opvang of het ontvangen van een dwangsom van de IND tijdens de opvangperiode komen veel voor, maar een groot deel van de gemeenten (39) houdt geen rekening met deze schuld.

In 26 gemeenten heeft men ervaring met terugvorderingen van het COA voor te veel ontvangen leefgeld in de opvang.

Bij een schuld aan het COA sluit de gemeente hiervoor soms een betalingsregeling af met het COA of het wordt meegenomen bij het vaststellen van het vermogen.

Soms hebben dwangsommen, te veel ontvangen COA-gelden of inkomsten in de opvang uit arbeid gevolgen voor de (hoogte van de) uitkering of het geld voor de inrichting van de woning.

⁴⁹ [Art. 44 Participatiewet.](#)

⁵⁰ [Art. 15 lid 1 Participatiewet.](#)

c. Minimum voorwaarden voor een goede start

- Zorg dat er een 'regeldag' wordt georganiseerd en dat twee weken daarvoor de gegevens over de woning bekend zijn, zodat de datum voor het tekenen van het huurcontract kan worden gepland en men twee weken de tijd heeft om zaken te regelen voorafgaand aan de verhuizing.
- Op de 'regeldag' zelf moet minimaal geregeld worden:
 - BRP-overschrijving naar het nieuwe adres;
 - de bezichtiging van de woning;
 - het ondertekenen van het huurcontract;
 - het aanvragen van de bijstandsuitkering.
- Zorg indien mogelijk op dezelfde dag voor een kennismaking met de verantwoordelijke voor inburgering vanuit de gemeente (contactpersoon of klantmanager), zodat het voor de statushouder direct duidelijk is wie dat is en waarvoor diegene kan worden benaderd.
- Zet hiervoor zonodig een tolk in.
- Zorg voor standaard procedurele afspraken zodat op of direct na de 'regeldag' op de aanvraag bijstand beslist kan worden en de statushouder binnen twee weken de woning kan inrichten en zonodig opknappen.
- Verleen ofwel direct kwijtschelding van gemeentelijke belastingen, of zorg voor een vereenvoudigde aanvraag.
- Behandel de aanvragen van statushouders met spoed en voorkom een 'financieel gat'.
- Zet voor de behandeling gespecialiseerde medewerkers in, die bekend zijn met statushouders en hun bijzondere positie, en geef hun een lagere caseload ('dedicated klantmanagers').
- Indien de statushouder heeft gewerkt, wacht dan niet met het verstrekken van een voorschot tot het onderzoek naar andere inkomsten is afgerond.
- Neem als ingangsdatum voor de bijstandsuitkering de dag van melding, ook al wordt de Rva-toelage twee weken later beëindigd. De Rva-toelage kan namelijk niet worden beschouwd als een toereikende en passende voorliggende voorziening voor de kosten die vanaf het ondertekenen van het huurcontract gemaakt moeten worden.
- Vraag de statushouder of er sprake is van eventuele terugvorderingen die het COA nog heeft op de statushouder in het kader van de Reba en houd bij het vaststellen van de bijstand rekening met deze schulden.
- Maak gebruik van de beleidsvrijheid die sinds april 2023 bij het 'ontzorgen' mogelijk is en houd alleen de vaste lasten in van de kleine groep statushouders die anders echt in de problemen zou komen, overweeg voor hen het inzetten van budgetbeheer.
- Bied alle uitkeringsgerechtigde statushouders ondersteuning bij de financiële zelfredzaamheid en ook na afloop, want bij het afbouwen van het 'ontzorgen' leveren de gewijzigde betalingen/afschrijvingen vaak opnieuw problemen op.
- Laat de afdeling Burgerzaken prioriteit geven aan de BRP-overschrijving zodat deze altijd binnen maximaal vijf dagen plaatsvindt.
- Stel de statushouder en de COA-locatie (indien mogelijk) op tijd op de hoogte van het moment van de sleuteloverdracht. Stuur hierbij een lijstje mee met zaken die op de 'regeldag' nodig zijn (DigiD, bankpas, beschikking, etc.). Spreek af wanneer dit gebeurt, zodat de statushouder en ook de COA-locatie nog voldoende tijd hebben om bepaalde zaken die nog niet in orde zijn, vooraf te regelen.

6.3 Eerste huur en huurtoeslag

a. Hoe is het geregeld?

Meestal gaat de huur direct in bij het ondertekenen van het huurcontract en krijgt de statushouder diezelfde 'regeldag' de sleutels van het huis. Hij moet dan meteen huur gaan betalen, terwijl hij nog geen huurtoeslag ontvangt. Die gaat pas in op de eerste van de maand na de datum van inschrijving in de BRP en wordt op z'n vroegst de maand daarna uitgekeerd. De statushouder zal die eerste periode de huur niet kunnen betalen en wordt bovendien geconfronteerd met een huurperiode waarover hij überhaupt geen huurtoeslag ontvangt.

Het COA had al vele jaren een toeslagenservicepunt, waar het COA vóór de verhuizing de aanvraag huurtoeslag deed op basis van het ondertekende huurcontract. Dit is per 1 januari 2025 stopgezet. Dit betekent dat de gemeente moet regelen dat de statushouder ondersteuning krijgt bij de aanvraag huurtoeslag, zo spoedig mogelijk na het ondertekenen van het huurcontract.

Bij het aanvragen van huurtoeslag voor statushouders doen zich soms specifieke knelpunten voor, zoals 'spookbewoners' (eerdere bewoners van het pand die niet zijn uitgeschreven), complicaties rond de BRP-inschrijving of vragen over het recht op huurtoeslag bij bijzondere woonvormen. Het verdient daarom aanbeveling de ondersteuning van deze aanvragen te laten doen door deskundige intermediairs of toeslagenservicepunten die deel uitmaken van het Kennisnetwerk bij de Dienst Toeslagen, zodat bij knelpunten het Direct Service Team (voorheen Belcentrum Toeslagen) van deze dienst kan worden geraadpleegd.

b. Bevindingen op basis van de inventarisatie

43 gemeenten betalen de volledige eerste huur en 12 gemeenten doen dat niet.

17 gemeenten vergoeden alleen het deel van de eerste huur waar geen huurtoeslag tegenover staat.

Er zijn ook gemeenten die de eerste twee of drie maanden huur betalen, waarbij de huurtoeslag soms naar de gemeente gaat.

Tot 2025 vroeg het COA in bijna de helft van de gerapporteerde situaties voorafgaand aan de huisvesting in de gemeente de huurtoeslag aan (47,5 procent).

c. Minimum voorwaarden voor een goede start

- Betaal altijd de eerste huur (hele maand en eventueel deel van de gebroken maand) als een verstrekking 'om niet', want men heeft dan nog geen recht op huurtoeslag.
- Faciliteer het ondersteunen van aanvragen van huurtoeslag zo snel mogelijk na het ondertekenen van het huurcontract door een deskundige intermediair of toeslagenservicepunt, zoals VluchtelingenWerk.

6.4 Overbrugging eerste periode

a. Hoe is het geregeld?

Statushouders hebben tijdens de periode in de asielopvang meestal langdurig van een kleine toelage geleefd en moeten vanaf het moment dat zij het huurcontract ondertekenen kosten maken. Ook al vragen zij dezelfde dag bijstand en een inrichtingskrediet aan, een gemeente heeft de tijd nodig om te beslissen en de financiering over te maken. Voor die periode is dan een overbruggingsuitkering nodig. Dit kan in de vorm van een lening, maar het nadeel is dat het probleem hiermee vooruitgeschoven wordt. Bovendien moet de statushouder ook voor de inrichting van de woning geld lenen.

De meeste gemeenten die een overbrugging verstrekken, verlenen daarom een overbruggingsuitkering om niet. Op de website met lokale wet- en regelgeving⁵¹ zijn verschillende voorbeelden van gemeenten te vinden die deze beleidsregel in de vorm van algemene bijstand kennen.

b. Bevindingen op basis van de inventarisatie

In 8 gemeenten ontvangen statushouders na eerste huisvesting geen overbrugging.

In 47 gemeenten ontvangen zij een vorm van overbrugging.

In 20 van die 47 gemeenten gaat het om een gift.

In 23 gemeenten moet de overbrugging worden terugbetaald.

In 12 van deze gemeenten betreft het een voorschot dat met de uitkering wordt verrekend.

In de overige gemeenten is het een lening die in drie tot vijf jaar wordt afgelost, soms met rente.

De hoogte van het bedrag dat dient ter overbrugging voor de tijd totdat de uitkering is geregeld verschilt enorm. De range loopt van € 300 tot € 1622 per gezin en van € 200, € 800 tot € 1.135 per alleenstaande, of € 5 per persoon per dag.

Tien gemeenten hebben de overbrugging anders of niet geregeld. Zo zien sommige gemeenten het inrichtingskrediet of het leefgeld van het COA als overbrugging om de eerste periode van te leven. In dat geval regelt VluchtelingenWerk in de praktijk zo snel mogelijk een aanvraag voor de Voedselbank.

Eén gemeente heeft het inrichtingskrediet vanaf 2023 april fors opgehoogd naar € 7.232. Deze gemeente vertelt de statushouders dat ze daar ook de eerste maand van moeten leven.

De betaling van het overbruggingskrediet vindt meestal binnen een aantal werkdagen tot twee weken plaats. In enkele gemeenten wordt dit binnen 24 uur of vier weken gedaan, dat laatste is echter rijkelijk laat gezien de acute nood. Bij één gemeente ging het zelfs om twaalf weken.

c. Minimum voorwaarden voor een goede start

- Verstrek een overbrugging zo snel mogelijk na de 'regeldag' en in ieder geval vanaf de dag dat de opvang eindigt (overeenkomstig de datum van het B12-formulier van het COA). Laat de overbrugging lopen tot het moment dat de uitkering op de rekening staat.
- Verstrek een overbrugging apart van de bijzondere bijstand voor de inrichting van de woning.
- Baseer de hoogte van de overbrugging op de gezinssamenstelling en de Prijzengids van het Nibud.

⁵¹ [Overheid.nl/lokale wet- en regelgeving](https://overheid.nl/lokale-wet-en-regelgeving).

6.5 Inrichting van de eerste woning

a. Hoe is het geregeld?

Statushouders hebben nog geen meubels of witgoed wanneer ze naar de gemeente verhuizen. De Participatiewet biedt de mogelijkheid bijzondere bijstand te verlenen voor de kosten van noodzakelijke duurzame gebruiksgoederen. Dit kan in de vorm van een geldlening of 'om niet', dus zonder terugbetalingsverplichting. Bij een geldlening moet de gemeente de aflossingsbedragen en de duur van de aflossing afstemmen op de omstandigheden, mogelijkheden en middelen van de belanghebbende.⁵²

b. Bevindingen op basis van de inventarisatie

De vorm waarin de inrichtingskosten in de gemeente geregeld zijn, waarbij sommige gemeenten er dubbel instaan omdat ze onder meer categorieën vallen.

Lening in 24 gemeenten
Voucher/ in natura 2 gemeenten
Deels gift in 26 gemeenten
Gift in 4 gemeenten

Het eventuele restant van de lening wordt over het algemeen na drie jaar kwijtgescholden (35 gemeenten). Soms moet over de lening rente worden betaald (tot 12 procent), maar in 33 gemeenten is dit niet het geval. Een enkele keer gaat het om contant geld.

Bij een gedeeltelijke gift worden de volgende situaties gemeld:

- het deel voor stoffering of witgoed is een gift;
- na het aflossen van een deel van de lening (meestal gedurende 36 maanden met 5 procent van de uitkering als aflossing per maand) is de rest een gift;
- en bedrag van € 302 of € 3.121 is een gift;
- eventuele overnamekosten zijn 'om niet' (vloer, gordijnen, meubels e.d.).

Een paar gemeenten keren het inrichtingskrediet in delen uit. Pas als de statushouder een bepaald deel heeft verantwoord met bonnen wordt een volgend deel uitgekeerd. Ook worden soms voorwaarden gesteld aan de besteding. Bijvoorbeeld welke goederen de statushouder moet kopen, bij welke winkel dat moet gebeuren en dat het tweedehands moet zijn of juist niet.

Zoals al eerder onder Hoofdstuk 4 'Bevindingen: grote verschillen tussen én binnen gemeenten' is genoemd, verschilt de hoogte van de vergoeding voor de kosten van de eerste inrichting van de woning enorm. Verschillende gemeenten blijken deze bedragen te ontleen aan de Prijzengids van het Nibud met richtbedragen voor de bijzondere bijstand. Deze gemeenten passen hierop echter een korting toe van 35/40/50 procent omdat zij van mening zijn dat met aanbiedingen of tweedehands spullen een lager budget volstaat. Dit blijkt uit een aantal gemeentelijke verordeningen voor de bijzondere bijstand. Stofferingskosten worden meestal als staande praktijk 'om niet' verstrekt.

Een beleidsambtenaar van een grote gemeente:

"De gemeente heeft zelf ook last van iemand die in de schulden zit, het kost ook heel veel geld om dat weer recht te breien. Als je het zou doorrekenen is het goedkoper om te zeggen dat die € 10.000 een gift is, maar dat ligt gevoeliger".

Sommige gemeenten of medewerkers trekken van de te verstrekken lening/gift bedragen af die mensen (hadden) kunnen sparen als ze in de opvangfase werk(t)en. Zelfs als de statushouder niet wist dat dit kon gebeuren. Ook zijn er gemeenten die daarbij uitgaan van de totale inkomsten als er geen bewijs is van de afdracht van een deel van de inkomsten aan het COA (op grond van de Reba). Zelfs bij een inkomen ver onder bijstandsniveau wordt berekend hoeveel iemand had kunnen sparen.

Als men werk- of andere inkomsten dan wel spaargeld heeft, dan betekent dit in 30 gemeenten minder of geen inrichtingskrediet. In één gemeente vervalt bij een hoog inkomen (120 of 150 procent van het sociaal minimum) het recht op (kwijtschelding van een deel van) de lening, maar in een andere gemeente heeft men ook bij 110 procent wel recht op bijzondere bijstand.

In 20 gemeenten hebben eigen inkomsten en spaargeld geen gevolgen voor het inrichtingskrediet.

⁵² [Art. 51 Participatiewet.](#)

c. Minimum voorwaarden voor een goede start

- Hanteer voor de hoogte van de vergoeding/lening de Prijzengids van het Nibud voor bestedingen uit de bijzondere bijstand. In de Prijzengids wordt gewerkt met 'inboedelpakketten' o.a. voor een statushouder die een woning moet inrichten. Het gaat om gangbare prijzen waarvoor een product verkrijgbaar is en er is hierbij geen rekening gehouden met de afschrijftermijn (van bijvoorbeeld 5 jaar voor servies en 10 jaar voor meubels). Het Nibud kiest er terecht voor om geen tweedehands artikelen op te nemen omdat de prijzen daarvoor meestal niet vastliggen, de artikelen niet overal doorlopend beschikbaar zijn en er over de levensduur in het algemeen niet veel te zeggen is. Zorg voor een jaarlijkse update van de gids of indexering van deze bedragen.
- Het merendeel van de gemeenten verstrekt het inrichtingsgeld (deels) als een gift. Vanuit het oogpunt van preventie van armoede en bestaanszekerheid verdient dit de voorkeur omdat statushouders anders vanaf de eerste dag direct schulden maken.
- Indien de gemeente echter kiest voor verstrekking (grotendeels) in de vorm van een lening dan zou de aflossingstermijn hiervoor maximaal drie jaar moeten bedragen. Door de terugbetaling van het voorschot leven statushouders immers al langdurig onder de bijstandsnorm.
- Door het langdurig verblijf met laag inkomen in de opvang en de gekorte uitkering vanwege de lening komen statushouders mogelijk in aanmerking voor een individuele inkomens toeslag op grond van artikel 36 Participatiewet. Wijs hen dan op de mogelijkheid hiervoor een aanvraag te doen.
- Zorg dat het vragen om een verantwoording van de besteding van het geld/de lening 'regellu' wordt gedaan en geef statushouders ruimte voor autonomie en eigen regie, zowel bij een krediet als bij een gift.
- Regel dat het overnemen van spullen van vorige bewoners niet verplicht is en zie erop toe dat geen onredelijke afspraken worden gemaakt.
- Verstrek de stofferingskosten als staande praktijk 'om niet'.
- Zorg ook voor een goede start van statushouders die al werken en blijven werken en dus geen bijstand nodig hebben, door ook voor hen de eerste huur te betalen en een inrichtingskrediet te verstrekken (maar geen huishoudgeld, want daarvoor is het salaris).

6.6 Bijzondere bijstand

a. Hoe is het geregeld?

Op grond van de Participatiewet kan de gemeente bijzondere bijstand toekennen voor 'noodzakelijke kosten van bestaan' die voortvloeien uit 'bijzondere omstandigheden'.⁵³ Voorwaarden zijn dat de statushouder naar het oordeel van de gemeente onvoldoende inkomen of vermogen heeft om de kosten zelf te betalen, de kosten niet op een andere manier kunnen worden vergoed en de kosten aantoonbaar, onvoorziën en noodzakelijk zijn. Er is een aantal specifieke kosten waardoor een statushouder mogelijk een beroep op bijzondere bijstand moet doen. Zo hebben de meeste statushouders geen auto en geen fiets (zij kunnen vaak ook nog niet fietsen), terwijl zij wel naar school en inburgeringslessen moeten. Andere voorbeelden zijn specifieke medische kosten (zoals mondzorg), participatiekosten, schoolbenodigdheden en zwemlessen voor zowel kinderen als volwassenen.

b. Bevindingen op basis van de inventarisatie

49 gemeenten kennen voor statushouders vergoedingen uit de bijzondere bijstand

5 gemeenten kennen deze niet

Dit gaat om (een combinatie van) een vergoeding van:

38 gemeenten reiskosten

23 gemeenten fiets

17 gemeenten zwemles

21 gemeenten computer

De voorwaarden voor reiskosten zijn zeer verschillend. Voor inburgering gelden vergoedingen vanaf 5, 10 of 15 km, of alleen als de school buiten de eigen gemeente is, of alleen in de winter. Soms wordt een gratis vervoerspas verstrekt. Soms kunnen reiskosten worden gedeclareerd en wordt hierbij om het lesrooster en/of presentielijst gevraagd. Ook wordt een aanvraag per persoon beoordeeld.

Good practices bij verstrekkingen:

- vergoeding van noodzakelijke juridische kosten, zoals advocatenkosten, rechtsbijstand, griffierechten, leges (voor bepaalde groep) en verlenging verblijfsvergunning;
- vergoeding van noodzakelijke medische kosten, zoals extra ziektekosten en tandarts, bril/lenzen, eigen risico, (deel) aanvullende verzekering en reiskosten ziekenhuis;
- overige verstrekkingen/vergoedingen voor noodzakelijke kosten, zoals uitvaartkosten, verhuiskosten, eigen bijdrage kinderopvang, langdurigheidstoelag (bijv. na drie jaar of na derde

kind), onvoorziene kosten, opknaphkosten woning, participatie-uitkering, kindpakket en witgoedregeling en activiteiten zoals cultuur en sport (met een gemeentelijke minimapas).

c. Minimum voorwaarden voor een goede start

- Voorzie minimaal in een vergoeding van de noodzakelijke reiskosten (of indien mogelijk een fiets). Bied fietslessen aan en verstrek een fiets, zodat de statushouders eigen vervoer heeft, ook voor andere afspraken zoals een bezoek aan de huisarts of voor boodschappen. Dit verbetert de mobiliteit en de dagelijkse participatie.
- Verstrek de vergoeding van reiskosten bij voorkeur in de vorm van een pas voor bus en/of ander ov, omdat mensen het niet altijd kunnen voorschieten en naderhand declareren omslachtig is en dit snel mis kan gaan.
- Vergoed bij volwassenen die inburgeringsplichtig zijn alle kosten om aan die plicht te kunnen voldoen.
- Vergoed zo nodig lessen om digitaal vaardig te worden voor volwassenen.
- Zorg voor kinderen in eerste instantie voor leerlingenvervoer als de afstand tot de school dit nodig maakt, geef tot het stopzetten van de reiskostenvergoeding voldoende tijd om te leren fietsen en verstrek daarna een fiets.
- Verwijs naar en ondersteun statushouders actief bij het aanspreken van stichtingen/fondsen voor inkomensondersteuning, zoals Stichting Leergeld. Bied ondersteuning bij een aanvraag voor vergoeding van bijkomende schoolkosten, zoals schooltas, laptop, woordenboek, rekenmachine of schoolreisje. Vergoed bij gebrek aan fondsen dit zo nodig zelf. Ondersteun als gemeente inkomensondersteunende fondsen/stichtingen zoals Stichting Urgente Noden Nederland.⁵⁴
- Regel dat zowel kinderen als volwassenen een vergoeding kunnen krijgen voor zwemlessen, bijvoorbeeld door aansluiting bij het Jeugdfonds Sport en Cultuur, of via eigen (gemeentelijke) regelingen.

Volgens het Nibud kunnen schoolgaande kinderen niet zonder computer of laptop en in toenemende mate is ook een smartphone noodzakelijk vanwege bijvoorbeeld een schoolapp. Gemeenten kunnen op verschillende manieren ondersteuning bieden, bijvoorbeeld door de aanschafkosten voor te schieten of te vergoeden, of door smartphone, laptop en computer op te nemen in de lijst van duurzame gebruiks-goederen. Daarnaast kan de gemeente (een deel van) de kosten van een internetaansluiting vergoeden.

⁵³ Art. 35 lid 1 Participatiewet.

⁵⁴ www.sunnederland.nl.

6.7 Zorgkosten en zorgtoeslag

a. Hoe is het geregeld?

Zorgkosten

In de asielopvang vallen statushouders onder de RMA, de Regeling Medische zorg Asielzoekers, met een vergelijkbare vergoeding van zorgkosten als het basispakket van de zorgverzekering.⁵⁵ Er is geen mogelijkheid om zelf aanvullende of tandartsverzekeringen af te sluiten.

Voor mondzorg kunnen volwassen asielzoekers en statushouders in de opvangperiode beperkte tandheelkundige noodzorg krijgen bij alleen ernstige pijnklachten of aanzienlijk kauwverlies. Mede daarom spelen bij eerste huisvesting in de gemeente vaak mondzorgproblemen die ook belemmerend kunnen zijn voor gezond eten, sociaal bewegen en participeren.

Ook kan er bij statushouders een relatief grotere behoefte bestaan aan psychologische zorg vanwege de vlucht- en oorlogservaringen.

De RMA stopt in principe op het moment van vertrek uit de opvang. Er geldt wel een uitzondering als het verblijfsdocument nog ontbreekt. Dan loopt de RMA-zorgverzekering door totdat de statushouder het verblijfsdocument bij het IND-loket in ontvangst heeft genomen. Vervolgens kan de statushouder met ondersteuning van de maatschappelijk begeleider een zorgverzekering afsluiten. In de Zorgverzekeringswet staat namelijk dat een vreemdeling alleen een zorgverzekering kan afsluiten als bij de aanvraag een kopie van het verblijfsdocument wordt overgelegd.⁵⁶

De meeste gemeenten maken gebruik van de mogelijkheid in de Participatiewet om een collectieve zorgverzekering aan te bieden met een lage premie voor bijstandsgerechtigden in de gemeente.⁵⁷ Vaak wordt daarbij ook de mogelijkheid van een aanvullende verzekering en/of een tandartsverzekering geboden.

Gemeenten kunnen in plaats van een collectieve zorgverzekering ook kiezen voor een tegemoetkoming in de kosten van de premie.

Zorgtoeslag

Zorgtoeslag moet de statushouder aanvragen bij de Dienst Toeslagen. Door een wijziging van het aanvraagstelsel kan dit sinds mei 2023 pas als de zorgverzekering is afgesloten en zichtbaar is voor de Dienst Toeslagen in het registratiesysteem Vecozo. Hierdoor kon het COA Toeslagenservicepunt niet meer voor uitplaatsing de zorgtoeslag aanvragen. Dit moet nu in alle gevallen gebeuren als de statushouder al in de gemeente woont, veelal door de organisatie die de maatschappelijke begeleiding doet.⁵⁸

b. Bevindingen op basis van de inventarisatie

39 gemeenten hebben een contract met een of meer zorgverzekeraars

16 gemeenten hebben dat niet

Daarnaast zijn er in 50 gemeenten mogelijkheden voor een aanvullende verzekering (soms met een korting). In drie gemeenten is dit niet het geval.

Soms is sprake van vrije keus of keuze uit twee of drie pakketten. Ook betaalt één gemeente gemiddeld zo'n € 48 per maand per persoon mee aan de zorgverzekering.

Verder komt het voor dat de gemeente daarnaast de mogelijkheid (zonder verplichting) biedt van een goede, uitgebreide, maar dure verzekering, soms incl. vergoeding van het eigen risico uit de bijzondere bijstand.

46 gemeenten bieden de mogelijkheid van een (soms collectieve) tandartsverzekering

7 gemeenten doen dat niet

Voor een aanvullende tandartsverzekering worden bedragen genoemd van € 100 tot € 750, maar meestal € 250 tot € 500.

Soms zijn de kosten van de tandartsverzekering te hoog of gelden er wachttijden voor vergoeding van behandelingen (ook voor orthodontie).

⁵⁵ [Art. 9 lid 1 Rva](#). Zie voor een overzicht van de vergoedingen: [Zorgsoorten Regeling Medische zorg Asielzoekers](#).

⁵⁶ [Art. 4 lid 5 Zorgverzekeringswet](#).

⁵⁷ [Art. 35 lid 3 Participatiewet](#).

⁵⁸ Dienst Toeslagen is een pilot gestart om de toekenning van zorgtoeslag te vergemakkelijken, waarbij statushouders in de 'BRP-straat' Ter Apel al toestemming geven voor de aanvraag. Zie de 'Uitvoeringsbrief Inburgering', juni 2024, [TK 32824, nr. 438](#).

31 gemeenten vergoeden extra zorgkosten uit de bijzondere bijstand

23 gemeenten doen dat niet

In enkele gemeenten loopt een vergoeding via de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Sommige vergoeden alleen extra kosten als men via de gemeente verzekerd is.

Respondenten signaleren dat de aanvraag lang duurt, niet wordt toegekend of alleen voor brillen geldt.

Bij de 31 gemeenten die extra zorgkosten vergoeden uit de bijzondere bijstand gaat het vaak om tandartskosten. Daarnaast noemen respondenten een baby-uitzet of reiskosten naar het ziekenhuis. Ook is er een gemeente die een tegemoetkoming voor de premie van de aanvullende verzekering geeft. Een tweede gemeente vergoedt het eigen risico als het helemaal is opgebruikt.

Uit de inventarisatie blijkt dat het afsluiten van de zorgverzekering vertraging oploopt als er nog geen B12-formulier is afgegeven door het COA of als statushouders nog geen DigiD hebben.

In vrijwel alle gemeenten duurt het (veel) langer dan vier weken voordat de statushouder de eerste zorgtoeslag ontvangt.

c. Minimum voorwaarde voor een goede start

Veel statushouders sluiten geen aanvullende ziektekostenverzekering af omdat hun (lagere) uitkering daarvoor geen ruimte biedt. Indien er onvoorziene medische omstandigheden zijn verdient het de voorkeur om als gemeente coulance te betrachten bij het verstrekken van vergoedingen uit de bijzondere bijstand vanwege de afwijkende omstandigheden voor statushouders.

Denk hierbij bijvoorbeeld aan kosten voor tandarts/orthodontist, zeker waar de mondzorgproblemen de gezondheid, het sociaal functioneren en de participatie belemmeren, en daarnaast een tegemoetkoming voor kosten van psychologische zorg.

6.8 Kinderbijslag, kindgebonden budget en kinderopvangtoeslag

a. Hoe is het geregeld?

Kinderbijslag

Statushouders hebben als 'ingezetenen' recht op kinderbijslag vanaf de eerste dag van het kwartaal volgend op het moment van statusverlening, onafhankelijk van de vraag of zij in de asielopvang verblijven of niet. Wanneer de kinderbijslag tijdig is aangevraagd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB) doet de SVB de eerste uitkering na afloop van het kwartaal.

Het is van belang dat de statushouder zo spoedig mogelijk na statusverlening kinderbijslag aanvraagt, omdat het eet- en leefgeld voor kinderen wordt stopgezet drie maanden nadat het recht op kinderbijslag is ontstaan.⁵⁹

Het COA biedt ondersteuning bij de aanvraag. Toch komt het voor dat kinderbijslag niet tijdig is aangevraagd, onder andere vanwege de achterstanden bij de BRP-straten en het bestaan van de vele (crisis) noodopvanglocaties, waar het COA vaak minder goed begeleiding kan bieden. Uit de inventarisatie blijkt dat in ongeveer een kwart van de gevallen de kinderbijslag nog niet is aangevraagd op het moment dat de statushouders zich in de gemeente vestigen.

Kindgebonden budget

Na statusverlening ontstaat ook recht op het kindgebonden budget. Dat hebben statushouders in de opvang hard nodig, want de kinderbijslag is per kwartaal twee- tot driehonderd euro lager dan het eet- en leefgeld voor kinderen in de azc's, afhankelijk van de leeftijd en gezinssamenstelling.

Normaal gesproken geeft de Sociale Verzekeringsbank een signaal aan de Dienst Toeslagen als aan een ouder de kinderbijslag is toegekend. De Dienst Toeslagen keert dan automatisch het kindgebonden budget uit als de ouder daar gezien zijn lage inkomen recht op heeft. Bij statushouders werkt dit echter niet, omdat zij op dat moment nog niet in zicht zijn bij de Dienst Toeslagen.

Het COA wijst via het informatieplatform MyCOA.nl statushouders op de mogelijkheid het kindgebonden budget aan te vragen via de site van de Dienst Toeslagen, maar ondersteunt dit niet actief. Voor het aanvragen is bovendien een BSN en DigiD nodig. Statushouders krijgen het kindgebonden budget daardoor meestal pas op het moment dat ze ook huur- en/of zorgtoeslag gaan ontvangen, dus pas na vestiging in de gemeente.

In principe vindt de uitkering dan met terugwerkende kracht plaats, maar dat gaat niet altijd vanzelf, zoals ook uit de bevindingen blijkt (zie hieronder sub b). Bovendien geldt dat terugwerkende kracht alleen mogelijk is als een aanvraag daarvoor uiterlijk voor 1 september van het jaar daarop is gedaan.⁶⁰

Bij de aanvraag is van belang dat een statushouder het meldt als hij of zij een partner in het buitenland heeft. Anders krijgt de statushouder automatisch de zogeheten 'ALO-kop', een extra toelage voor alleenstaande ouders. Wie een huwelijkspartner in het buitenland heeft, heeft hier geen recht op en zal de ALO-kop dan moeten terugbetalen.

Dit probleem speelt al vele jaren. Inmiddels kan de Dienst Toeslagen de toekenning van de ALO-kop voorkomen nu het wel mogelijk is om bij de aanvraag aan te geven dat er sprake is van een partner in het buitenland. Wanneer de statushouder met een partner in het buitenland geen ALO-kop krijgt, moet op grond van de jurisprudentie de gemeente de algemene bijstandsnorm met de hoogte van de ALO-kop verhogen.⁶¹ Uit de bevindingen (zie hieronder) blijkt dat in de meerderheid van de gemeenten dit ten onrechte niet gebeurt.

Kinderopvangtoeslag

Met de start van het inburgeringsprogramma of werk in de gemeente bestaat in principe recht op kinderopvangtoeslag. Ook hier doen zich problemen voor wanneer er sprake is van een partner in het buitenland. Tot voor kort bestond er geen recht op kinderopvangtoeslag wanneer de partner buiten de Europese Unie verbleef. Met een wetswijziging is dit met ingang van 11 december 2024 veranderd.⁶² De zogenoemde 'arbeidseis', dus het moeten aantonen dat de partner in het buitenland werkt, is echter niet aangepast.

Een partner van een statushouder die in een oorlogssituatie zit of zelf op de vlucht is, zal hieraan meestal niet kunnen voldoen. De achtergebleven partner heeft vaak geen werk en indien dit wel het geval is, zal dit moeilijk aantoonbaar zijn. Om hoge terugvorderingen te voorkomen wordt in deze situatie het aanvragen van kinderopvangtoeslag ontraden. Gemeenten hebben de mogelijkheid om daarvoor in de plaats kinderopvang te financieren uit het 'SML-budget' (Sociaal Medische Indicatie). Op grond van sociale of medische redenen is aparte financiering voor kinderopvang uit dit budget mogelijk.⁶³

59 [Art. 14 lid 6 Rva](#), zie ook de toelichting op [MyCOA](#).

60 [Art. 15 lid 1 Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen \(Awir\)](#).

61 Centrale Raad van Beroep 6 juni 2018, [ECLI:NL:CRVB:2018:1600](#) en [ECLI:NL:CRVB:2018:1618](#). Zie ook 'Afstemming bij geen betaling ALO-kop' in [Gemeentenieuws SZW 2022/3, onder 9](#).

62 Wet van 20 november 2024 tot wijziging van de Wet kinderopvang om aanspraak op kinderopvangtoeslag mogelijk te maken voor Oekraïense ontheemden. Naast Oekraïense ontheemden is de wetswijziging ook van toepassing op andere vreemdelingen waaronder statushouders. De wet heeft terugwerkende kracht tot 4 maart 2022.

63 Zie ook VNG Factsheet '[Gemeentelijke taken en aandachtspunten bij inzet kinderopvang voor inburgeringsplichtigen](#)', 9 juni 2022.

b. Bevindingen op basis van de inventarisatie

Als statushouders met het gezin vanuit de opvang worden gehuisvest is de kinderbijslag in ongeveer 25 procent van de uitplaatsingen niet aangevraagd.

Het kindgebonden budget is dan in het merendeel van de gevallen al wel aangevraagd, maar er zijn ook 13 gemeenten waar het nooit (voor zover van toepassing) is aangevraagd.

In 36 gemeenten melden de respondenten dat het kindgebonden budget met terugwerkende kracht tot statusverlening wordt toegekend. In 14 gemeenten is dit niet het geval.

De respondenten noemen 10 voorbeelden van gezinnen die al langer dan een jaar met status in de opvang hebben verbleven zonder het kindgebonden budget, terwijl terugwerkende kracht tot maximaal een jaar mogelijk is.

16 gemeenten compenseren het gemis van de ALO-kop voor statushouders van wie de gezinsherenigingsprocedure nog loopt.

32 gemeenten doen dat niet.

18 gemeenten vergoeden de kinderopvangkosten uit het SMI-budget (Sociaal Medische Indicatie) of uit de bijzondere bijstand wanneer de statushouder een partner in het buitenland heeft en daarom geen recht heeft op de kinderopvangtoeslag.

1 gemeente doet dat niet.

Eén gemeente ziet als 'oplossing' dat de ouders niet tegelijkertijd naar school gaan.

Opvallend is dat één (grote) gemeente een 'kinderopvangmakelaar' kent die ook het aanvragen van vergoedingen regelt.

c. Minimum voorwaarden voor een goede start

- Zorg dat kinderbijslag, kindgebonden budget en kinderopvangtoeslag (indien van toepassing) zo spoedig mogelijk worden aangevraagd en zorg voor voldoende ondersteuning daarbij.
- Verhoog de algemene bijstand van een statushouder met een partner in het buitenland met het bedrag van de ALO-kop.
- Maak, zolang men nog niet in aanmerking komt voor kinderopvangtoeslag, gebruik van de mogelijkheden van het SMI-budget om kinderopvang in het kader van inburgering te financieren. Gebruik deze mogelijkheden ook voor niet-inburgeringsplichtigen bij een sociaal-medische noodzaak.
- Zorg bij inburgeringsplichtige statushouders met kinderen ook al voordat het Persoonlijk Plan Inburgering en Participatie (PIP) is vastgesteld voor een vergoeding van de kosten van kinderopvang.
- Informeer statushouders over de mogelijkheid om de kinderopvangtoeslag rechtstreeks uit te laten betalen aan de kinderopvangorganisatie (als die organisatie daartoe een overeenkomst heeft met Dienst Toeslagen).

6.9 Gezinshereniging en financiële start

a. Hoe is het geregeld?

Sommige statushouders verblijven nog in de asielopvang als de gezinshereniging plaatsvindt. Het hele gezin wordt dan tegelijk uitgeplaatst naar een gezamenlijke woning in een gemeente. De financiële start is dan dezelfde als bij andere gezinnen die een status krijgen.

Gezinshereniging en wonen

Meestal echter woont de statushouder al in de gemeente als de gezinsleden overkomen. Soms zelfs al in een woning die ook geschikt is voor het gezin. Gemeenten gaan verschillend om met de hogere huurkosten in die periode.

In het geval van passende huisvesting kunnen de andere gezinsleden direct bij de statushouder intrekken. Zo niet, dan krijgen zij opvang van het COA in hotels in en rond Zevenaar, waar zich de aanmeldlocatie van de IND bevindt voor nareizende gezinsleden. Rond de aankomst van gezinsleden doen zich verschillende financiële complicaties voor.

Gezinshereniging en bijstand

De grootste financiële knelpunten doen zich voor bij gezinsleden die na aankomst direct bij de statushouder kunnen intrekken, omdat de overheid de processen voor registratie en inschrijving in de BRP niet goed op orde heeft. Zoals hierna zal blijken, krijgen zij altijd te maken met een 'financieel gat', soms zelfs van meerdere maanden, dat zelden met terugwerkende kracht wordt gecompenseerd. Veel pas herenigde gezinnen zijn daarom aangewezen op de Voedselbank.

Wanneer gezinsleden in het kader van gezinshereniging aankomen in Nederland, moeten zij een afspraak maken met de IND in aanmeldlocatie Zevenaar.⁶⁴ Daar worden zij geregistreerd en ontvangen zij hun beschikking, en soms ook hun verblijfsdocument. De dag daarna kunnen de gezinsleden terecht in een 'BRP-straat', elders in het land.⁶⁵ Daarvoor krijgen zij van de IND een ov-dagkaart uitgereikt.

De laatste jaren zijn er echter heel vaak wachttijden voor registratie bij de IND en/of de 'BRP-straat', oplopend tot een aantal maanden. Ook kan het vervolgens nog weken duren voordat het verblijfsdocument beschikbaar is, dat dan naderhand op afspraak opgehaald moet worden bij een IND-loket.

De meeste gemeenten gaan als ingangsdatum voor bijstand uit van inschrijving in de BRP en stellen ook vaak de eis dat het verblijfsdocument overgelegd moet worden. Zeker de combinatie van beide kan soms maanden duren. In die periode moet het gezin dus rondkomen van bijstand voor een alleenstaande.

De bijstand zou eigenlijk in moeten gaan vanaf de dag van aankomst wanneer zij zich melden bij de gemeente voor bijstand. De gezinsleden wonen vanaf die dag in de gemeente en toelating heeft al plaats gevonden voor aankomst. Er is geen sprake van een voorliggende voorziening.

Een teamleider van VluchtelingenWerk:

"Bij nareizende gezinsleden kan het zo maar twee tot drie maanden duren voordat men van een alleenstaande uitkering naar een gezamenlijke uitkering gaat. Dat komt hoofdzakelijk doordat de gemeente een BSN en Identificatiebewijs van de personen wil hebben, anders kunnen ze niet ingeschreven worden (en de IND is wat trager). Wat kan inhouden dat men die maanden met een gezin van zes personen van € 1200 in de maand moet rondkomen."

Gezinshereniging en kinderbijslag/kindgebonden budget

Ook kinderbijslag en kindgebonden budget gaan meestal pas in als de kinderen zijn ingeschreven in de BRP. Uit de bevindingen blijkt dat de Sociale Verzekeringsbank voor kinderbijslag soms wel de datum hanteert van aankomst in Nederland. Dit is correct omdat de gezinshereniger al ingezetene is vanaf de dag van aankomst (want al houder van de asielvergunning, die ingaat vanaf de datum dat het visum voor Nederland is afgegeven). Als ondersteunend bewijs voor de dag van aankomst kunnen de boardingpasses of de inreisstempel in het paspoort dienen.

Gezinshereniging en zorgverzekering/zorgtoeslag

Om een zorgverzekering te kunnen afsluiten heb je een verblijfsdocument nodig.⁶⁶ Omdat dit zelden al bij aankomst beschikbaar is, worden nareizende gezinsleden door het COA tijdelijk onder de RMA (Regeling Medische zorg Asielzoekers) gebracht zodat dringende medische kosten in de tussentijd wel vergoed kunnen worden. Het COA krijgt een melding van de IND wanneer de nareizende gezinsleden hun verblijfsdocumenten kunnen ophalen en beëindigt twee weken daarna de RMA. In die twee weken kunnen de nareizende gezinsleden hun zorgverzekering afsluiten en vervolgens zorgtoeslag aanvragen.

64 Dit is veranderd sinds 2023. Daarvoor moesten alle nareizende gezinsleden zich melden in aanmeldcentrum Ter Apel. Nareizende gezinsleden met passende huisvesting kregen daar gedurende de aankomstprocedure ook opvang. Dat is bij de aanmeldprocedure in Zevenaar niet meer het geval.

65 De nareizende gezinsleden moeten meestal naar Westerwolde ('BRP-straat' Ter Apel) of Budel. Er is ook een 'BRP-straat' in Zevenaar maar die heeft te weinig capaciteit en ruimte. Mogelijk kunnen in de nabije toekomst daar wel nareizende gezinsleden worden ingeschreven.

66 [Art. 4 lid 5 Zorgverzekeringswet.](#)

Soms wordt na de komst van de gezinsleden de zorgtoeslag van de statushouder ten onrechte beëindigd. Om in aanmerking te komen voor zorgtoeslag moeten namelijk normaal gesproken beide partners een zorgverzekering hebben. Als de gezinsleden van de statushouders zich inschrijven in de BRP, worden ze zichtbaar voor de Dienst Toeslagen. Die ziet het dan ook als de nagereide partner geen reguliere zorgverzekering heeft. In de interne instructies van de Dienst Toeslagen staat dat de zorgtoeslag niet beëindigd moet worden zolang gezinsleden nog onder de Regeling Medische zorg Asielzoekers (RMA) vallen. Toch gebeurt dit een enkele keer nog wel.

Een ander gevolg van de gezinshereniging is dat de zorgtoeslag van de statushouder omlaag gaat als diens partner in Nederland is aangekomen en in de asielopvang verblijft. De statushouder heeft dan geen recht meer op de zorgtoeslag voor alleenstaanden, maar op de helft van de toeslag voor gehuwden. Het verschil is niet groot want het gaat om een bedrag van € 5 per maand. In 2023 werd het wel een groter probleem. In dat jaar was de zorgtoeslag namelijk tijdelijk verhoogd vanwege de gestegen energiekosten. Het verschil tussen de toeslag voor alleenstaanden en de helft van de toeslag voor gehuwden was toen € 21,50 per maand. Bij lange huisvestingstermijnen liep de terugvordering over die periode vervolgens flink op.

b. Bevindingen op basis van de inventarisatie

Bevindingen gezinshereniging en wonen

In 37 gemeenten komt de statushouder alvast in een (te) groot huis waar later het gezin bij komt wonen

In 18 gemeenten gebeurt dat niet en moet de statushouder dus nogmaals verhuizen

In 29 gemeenten moeten statushouders de te hoge huur helemaal zelf betalen

In 14 gemeenten ontvangen de statushouders een woonkostentoeslag

In 15 gemeenten verlaagt de woningcorporatie voor statushouders de te hoge huur zolang zij in afwachting zijn van de nareizende gezinsleden

In één gemeente heeft men met de woningcorporaties een 'kortingscontract' afgesloten als onderdeel van het 'twee-hurenbeleid'. Dit is het beleid van corporaties om twee verschillende huurprijzen te hanteren, afhankelijk van het inkomen van de huurder. In dit geval is afgesproken dat statushouders (veelal jongeren) die een huis krijgen met een huur die te hoog is voor hun leeftijd/inkomen een korting krijgen.

Bevindingen gezinshereniging en bijstand

In 10 gemeenten ontvangt het nareizende gezinslid dat bij de statushouder gaat wonen direct een zelfstandige bijstandsuitkering

In 45 gemeenten is dit niet het geval

In 41 gemeenten wordt de bijstandsuitkering van de statushouder opgehoogd

In 14 gemeenten wordt dat niet gedaan

Soms wordt eerst een voorschot verstrekt, maar de alleenstaande-uitkering wordt meestal omgezet naar een gezamenlijke partner/gezinsuitkering. Voorwaarde is wel dat inschrijving in de 'BRP-straat' heeft plaats gevonden en deze (meestal 5 dagen later) in de woongemeente zichtbaar is.

Gemeenten nemen verschillende data als ingangsdatum voor de bijstandsuitkering. Slechts enkele gemeenten (7) nemen hiervoor de dag van aankomst en melding in de gemeente. Veel nemen de BRP-inschrijving waarbij sommige de datum van de 'BRP-straat'(23) en andere die van de woongemeente hanteren. De meeste gemeenten (31) nemen de datum dat de gezinsleden hun verblijfsdocument kunnen overleggen en daarmee aan de identificatieplicht kunnen voldoen.

Problemen die genoemd worden rond het opstarten van voorzieningen zijn:

- lang wachten op BSN, geen BSN betekent geen bankrekening, geen uitkering;
- wachttijd IND, duurt te lang;
- duurt lang voordat zorgverzekering kan worden afgesloten vanwege ontbreken verblijfsdocument;
- mislopen geld/geen geld/minder geld (alleenstaande uitkering i.p.v. gezinsuitkering).

Bevindingen gezinshereniging en zorgtoeslag

In 16 gemeenten doen zich problemen voor met betrekking tot de hoogte van de zorgtoeslag van de statushouder als de gezinsleden eerst in een azc worden opgevangen.

In 33 gemeenten niet.

Problemen die worden genoemd zijn:

- de zorgtoeslag van de statushouder wordt stopgezet;
- de statushouder moet een deel van de zorgtoeslag terugbetalen vanwege het verschil tussen de norm voor een alleenstaande en de 50%-huwelijksnorm.

c. Minimumvoorwaarden voor een goede start

- Als de gemeente statushouders – in afwachting van gezinshereniging – een te grote woning geeft, verdient het de voorkeur om de (alleenstaande) statushouder voor de hogere huur te compenseren met een woonkostentoeslag, of de huur tijdelijk te verlagen. Zorg dat de huurprijs binnen de grenzen van de huurtoeslag valt.
- Indien de referent eerst een kleine woning krijgt en na aankomst van de gezinsleden verhuist naar een grote woning, verstrek dan opnieuw een vergoeding voor de inrichtingskosten, minus de eventueel al verstrekte vergoeding aan de referent. Baseer de aanvulling op de nieuwe samenstelling van het huishouden en op de richtbedragen van het Nibud voor bijzondere bijstand.
- Hanteer de dag van aankomst als ingangsdatum voor de bijstandsuitkering voor gezinsleden die direct in de gemeente kunnen wonen.
- Pas de uitkering voor de nareizende partner/gezinsleden zo spoedig mogelijk aan aan de partner-/gezinsnorm, om te voorkomen dat de statushouder, partner en/of kinderen samen van een alleenstaandenuitkering moeten leven. Indien dit niet binnen vier weken lukt, verstrek dan een overbruggingskrediet.
- SVB en Dienst Toeslagen: hanteer als peildatum voor het recht op kinderbijslag en kindgebonden budget voor gezinsleden die direct in de gemeente kunnen wonen de dag van aankomst in Nederland.
- Dienst Toeslagen: waarborg dat de zorgtoeslag van een statushouder niet wordt stopgezet als de gezinsleden zonder reguliere zorgverzekering in de asielopvang verblijven.

6.10 'Hervestigers' (voorheen 'uitgenodigde vluchtelingen')

a. Hoe is het geregeld?

Ieder jaar vangt Nederland ongeveer 500 vluchtelingen op die op voordracht van UNHCR zijn geselecteerd. Het gaat om vluchtelingen die in landen verblijven waar veel vluchtelingen worden opgevangen en die vanwege hun bedreigde of kwetsbare positie het meest bescherming nodig hebben.

Nederland voert dit hervestigingsbeleid al sinds 1986, mede uit oogpunt van internationale solidariteit met de landen die veel grotere aantallen vluchtelingen opvangen. De meeste 'hervestigers' worden geselecteerd door de IND en het COA tijdens zogenaamde hervestigingsmissies in landen van eerste opvang. Zes maanden later komen zij in Nederland aan en krijgen huisvesting in een gemeente.

Omdat 'hervestigers' meteen in de gemeente terecht komen en niet in de opvang verblijven, moet de woning al 'kampeerklaar' zijn ingericht als zij aankomen. Er moet een basale inrichting zijn zodat de 'hervestigers' er vanaf dag één kunnen wonen. Daarna kunnen zij de woning verder zelf inrichten.

Ook moet er vanaf de eerste dag een financiële overbrugging beschikbaar zijn om van te kunnen leven totdat de bankrekening is geopend.

De 'hervestigers' doorlopen in aanmeldcentrum Budel een korte aanmeldprocedure van twee dagen. Daarin krijgen zij de verblijfsbeschikking van de IND. Er vindt een tbc-controle plaats en ze worden ingeschreven in de BRP. Soms kan de IND dan al het verblijfsdocument uitreiken, maar meestal wordt het later toegestuurd of moet de vluchteling het ophalen bij een IND-loket.

Het tekenen van het huurcontract en het aanvragen van bijstand vindt plaats terwijl de 'hervestiger' al in de gemeente woont.

b. Bevindingen op basis van de inventarisatie

In totaal melden 14 (van de 55) respondenten dat hun gemeente ervaring heeft met directe huisvesting van uitgenodigde vluchtelingen ('hervestigers').

Zolang 'hervestigers' in de eerste periode nog geen inkomen en geen bankrekening hebben, verstrekken vier gemeenten contant geld. Eén gemeente maakt hiervoor geld over naar het lokale VluchtelingenWerk. Andere gemeenten werken met de moneycard die het COA ook aan asielzoekers verstrekt of hebben een eigen vorm van een geldpas.

Sommige gemeenten verstrekken geen overbrugging en in die gevallen moeten 'hervestigers' leven van het inrichtingskrediet. In 15 gemeenten wordt er naast het 'kampeerklaar maken' van de woning geen inrichtingskrediet verstrekt. Enkele gemeenten houden de kosten van het 'kampeerklaar maken' in op het inrichtingskrediet.

c. Minimum voorwaarden voor een goede start

- Zorg bij de vestiging in een gemeente dat er vanaf dag één een overbruggingsuitkering beschikbaar is voor de 'hervestiger' totdat de bijstandsuitkering loopt en de bankrekening geopend is. Bijvoorbeeld in de vorm van een moneycard waar de gemeente het geld op stort.
- Houd het 'kampeerklaar maken' van de woning basaal en breng dit niet bij de 'hervestigers' in rekening. Ook omdat de 'hervestiger' zelf daarin geen keuzemogelijkheden heeft. Verstrek daarnaast ook inrichtingskrediet voor de verdere inrichting.

6.11 Jongeren

a. Hoe is het geregeld?

Voor jongeren vanaf 18 jaar gelden een aantal uitzonderingen in de bijstandswetgeving. Uitgangspunt daarbij is dat jongeren moeten werken of een opleiding moeten volgen en dat hun ouders hen zo nodig nog financieel kunnen ondersteunen. Zo geldt er voor alle jongeren tot 27 jaar een zoektermijn van vier weken (artikel 41 lid 4 Participatiewet): de bijstand gaat pas vier weken na aanvraag in, waarbij de jongere moet aantonen dat hij serieuze pogingen heeft gedaan om werk te vinden.

Voor jonge alleenstaande statushouders is de situatie echter heel anders bij hun eerste huisvesting, die plaatsvindt als zij 18 jaar zijn, of 21 jaar na verlengde opvang.⁶⁷ Hun ouders en familie zijn niet in Nederland en kunnen ook geen financiële ondersteuning bieden. De jongeren spreken de taal vaak nog beperkt en moeten beginnen met het opbouwen van een nieuw bestaan in een land dat ze niet of nauwelijks kennen. Dit is de reden dat gemeenten in artikel 41 lid 8 Participatiewet de mogelijkheid krijgen om juist bij deze situatie de zoektermijn achterwege te laten.

De tweede uitzondering voor alle jongeren betreft de hoogte van de bijstandsnorm. Die is voor 18- tot 21-jarigen slechts € 332 per maand,⁶⁸ terwijl een alleenstaande vanaf 21 jaar € 1.345 per maand ontvangt.⁶⁹ Wel kunnen jongeren die nog (voortgezet) onderwijs volgen daarvoor een tegemoetkoming ontvangen.⁷⁰ Bij elkaar is dit ook voor veel Nederlandse jongeren zonder de steun van hun ouders te weinig om woonlasten en levensonderhoud van te betalen. Veel gemeenten kennen daarom een jongerentoeslag vanuit de bijzondere bijstand.

Ten derde hebben alle jongeren beneden de 23 jaar ook alleen recht op huurtoeslag wanneer zij een zelfstandige woning huren waarvan de huurprijs lager is dan de kwaliteitskortingsgrens (in 2025 € 447,20). Gemeenten kunnen om jongeren toch te kunnen huisvesten een 'woonkostentoeslag' verstrekken. Die is echter tijdelijk, waarna de jongere vaak wordt geacht de huur zelf te betalen. De termijn verschilt per gemeente. Een andere optie is dat gemeenten alleen zelfstandige woningen onder de kwaliteitskortingsgrens aanbieden aan deze groep jongeren.

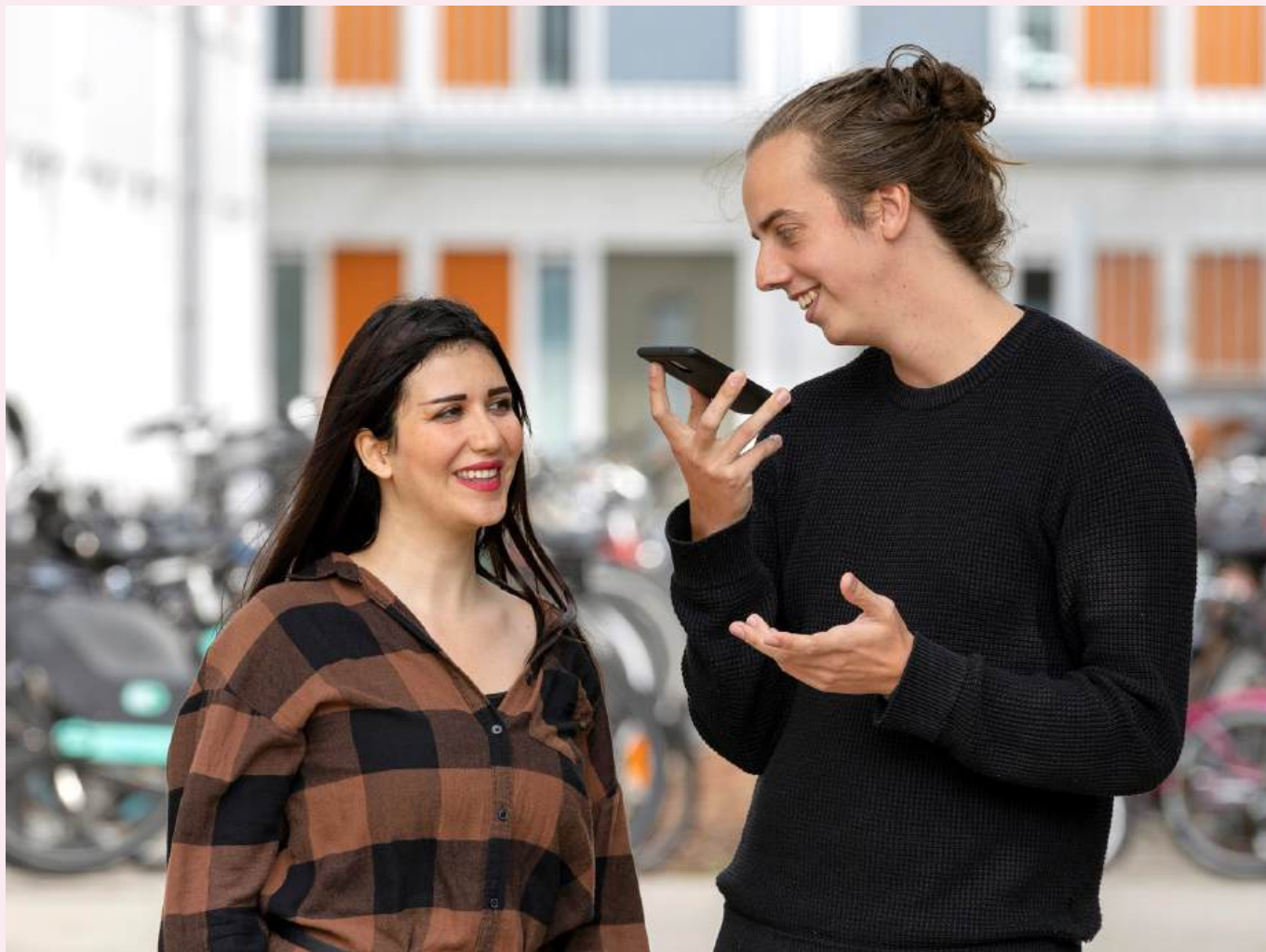

67 Zie de handreiking '[Overgang bij amv's met verblijfsvergunning die 18 jaar worden](#)', gepubliceerd door Nidos en VNG, 2022.

68 [Art. 20 Participatiewet](#).

69 [Art. 21 Participatiewet](#).

70 Zie [DUO: Tegemoetkoming scholieren](#).

b. Bevindingen op basis van de inventarisatie

12 gemeenten hanteren de zoektermijn (4 weken) bij de aanvraag bijstandsuitkering

40 gemeenten hanteren geen zoektermijn voor jongere statushouders bij de aanvraag bijstandsuitkering

In 42 gemeenten ontvangen jongeren (18-21 jaar) een aanvulling op hun uitkering als zij geen ouders hebben die hen financieel kunnen ondersteunen

In 9 gemeenten ontvangen deze jongeren dan geen aanvulling

In 30 gemeenten ontvangen ze een 'woonkostentoeslag' als ze geen huurtoeslag kunnen krijgen

In 20 gemeenten ontvangen ze dan geen 'woonkostentoeslag'

De periode dat jongeren de 'woonkostentoeslag' ontvangen verschilt per gemeente: maximaal een half, 1 of 2 jaar, tot de leeftijd van 21 of 23 jaar, of zolang het nodig is. In veel gevallen wordt de toeslag dus beëindigd ongeacht of de jongere de huur inmiddels zelf kan voldoen. Dit kan jongeren ernstig in problemen brengen.

c. Minimum voorwaarden voor een goede start

- Hanteer bij de aanvraag van een bijstandsuitkering voor jongere statushouders/ex-amv's geen zoektermijn zodat er geen 'financieel gat' ontstaat.
- Maak het voor jongeren, zoals alleenstaande minderjarigen waarvoor op de 18de (of, bij verlengde pleegzorg op de 21ste) verjaardag het leefgeld van Nidos eindigt, en die al in de gemeente opgevangen worden, mogelijk om vóór hun 18de of 21ste verjaardag de bijstandsaanvraag te doen, zodat er geen 'financieel gat' ontstaat.
- Verstrek een 'jongerentoeslag' in de vorm van bijzondere bijstand in aanvulling op de uitkering van ex-amv's en andere jonge statushouders tussen 18 en 21 jaar die voor het eerst gehuisvest worden en ook geen financiële steun van ouders hebben. Vul daarmee de uitkering aan tot de alleenstaande norm voor 21 jarigen.
- Verstrek ex-amv's een woonkostentoeslag zolang zij niet in aanmerking komen voor huurtoeslag. Een alternatief is om te voorzien in een tijdelijke huurverlaging indien de huurprijs te hoog is. Een andere optie is dat gemeenten alleen zelfstandige woningen onder de kwaliteitskortingsgrens aanbieden aan deze jongeren.

6.12 Ouderen

a. Hoe is het geregeld?

In de Participatiewet geldt een aparte regeling voor degenen die de AOW-leeftijd hebben bereikt (op dit moment: mensen van 67 jaar en ouder). Hebben zij geen of weinig AOW opgebouwd, dan kan het inkomen aangevuld worden tot het sociaal minimum met de aanvullende inkomensvoorziening ouderen (AIO). Deze voorziening is gebaseerd op artikel 47a Participatiewet, maar de uitvoerder is de SVB, niet de gemeente. De hoogte is mede afhankelijk van eventueel vermogen en de leefsituatie. Er geldt een lager bedrag voor een persoon die gehuwd is of samenwoont met iemand van 27 jaar of ouder, onafhankelijk van de (familie) relatie.

De AIO kan pas aangevraagd worden als de statushouder staat ingeschreven in de BRP van de gemeente. Daarna duurt het nog enige weken voordat de uitkering wordt uitgekeerd. Al die tijd heeft de startende statushouder van 67+ geen inkomen. De SVB heeft niet de mogelijkheid om een overbruggingsuitkering verstrekken.

Op de toekenning van de AIO-uitkering kan een opgebouwd pensioen of vermogen in het buitenland van invloed zijn. Veel statushouders komen uit landen waar niet of nauwelijks sprake is van pensioenopbouw, en eventueel vermogen zoals een huis is meestal niet meer beschikbaar. Ook is de administratie er vaak minder goed op orde en zijn de autoriteiten lang niet altijd bereid om mee te werken aan het leveren van bewijs.

Toch vraagt de SVB vaak wel om bewijzen van pensioenopbouw of eventueel vermogen. Voor asielstatushouders kan het echter gevaarlijk zijn om contact op te nemen met de autoriteiten uit het land van herkomst, omdat daarmee de verblijfplaats en asielaanvraag kenbaar kan worden. Dit kan alsnog leiden tot vervolging of negatieve consequenties hebben voor de familie die er nog verblijft.

Om die reden zijn asielstatushouders ook vrijgesteld van de plicht om officiële documenten via autoriteiten van het herkomstland te laten legaliseren⁷¹ en wordt ook bij gezinshereniging een vluchteling niet gevraagd om contact op te nemen met de autoriteiten van het land van herkomst voor documenten.

b. Bevindingen op basis van de inventarisatie

Bij mensen die de AOW-leeftijd hebben bereikt vraagt de gemeente of het COA niet standaard de AIO aan, zo melden respondenten. De aanvraag van een AIO is ingewikkeld en het duurt lang voordat het is toegekend: in 20 gemeenten langer dan vier weken. In twee gemeenten gebeurt toekenning binnen vier weken.

In drie gemeenten kenden de respondenten voorbeelden waarin de toekenning vertraagd was omdat de SVB bewijzen vroeg dat de oudere geen aanspraak op vermogen in het buitenland kon maken.

c. Minimum voorwaarden voor een goede start

- Verstrek bijstand aan ouderen bij wie anders een 'financieel gat' ontstaat tot de AIO wordt uitgekeerd. Zorg voor een overbruggingskrediet totdat de eerste volle maand uitkering wordt uitbetaald.
- Zorg altijd voor tijdige aanmelding van een oudere, want een aanvraag van een AIO kan lang duren en de AIO kan niet met terugwerkende kracht worden aangevraagd. Als een oudere niet op tijd wordt aangemeld, loopt deze dus inkomen (AIO) mis.
- De SVB moet beter rekening houden met de specifieke situatie van statushouders bij het onderzoek naar eventueel vermogen en pensioenaanspraken in het buitenland. De SVB mag statushouders niet dwingen contact op te nemen met de autoriteiten van het land van herkomst bij het onderzoek naar eventueel vermogen in het buitenland.

⁷¹ [Art. 3.4 Legalisatiecircularie](#). Zie ook paragrafen 2.2.5.2 en 3.5.2 [Handleiding Rijkswet op het Nederlanderschap](#). Daarin staat ook dat van gezinsleden van asielgerechtigden met een reguliere vergunning niet gevergd mag worden dat zij contact opnemen met de autoriteiten van het land van herkomst.

7. Afkortingen en verklarende woordenlijst

Afkortingen

Azc	asielzoekerscentrum
ALO-kop	Alleenstaande ouderkop (een extra toelage op het kindgebonden budget voor alleenstaande ouders)
AOW	Algemene Ouderdomswet
AIO	aanvullende inkomensvoorziening ouderen
BRP	Basisregistratie Personen
BSN	Burgerservicenummer
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA	Christen Democratisch Appèl
COA	Centraal Orgaan opvang asielzoekers
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
DigiD	Digitale Identiteit (systeem waarmee Nederlandse overheden en overheidsinstellingen op internet iemands identiteit kunnen verifiëren)
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
KIS	Kennisplatform Inclusief Samenleven
Nibud	Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting
PIP	Persoonlijk Plan Inburgering
RMA	Regeling Medische zorg Asielzoekers
RVA	Regeling vertrekkingen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen
SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
SMI	Sociaal Medische Indicatie
SVB	Sociale Verzekeringsbank
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VWN	Stichting VluchtelingenWerk Nederland
WW	Werkloosheidswet
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WRR	Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

Verklarende woordenlijst

B12-formulier	Een formulier waarin het COA bij verhuizing naar een woning in de gemeente de datum vastlegt waarmee de opvang wordt beëindigd.
Bewindvoering	Bewind is een vorm van hulp voor mensen vanaf 18 jaar die niet goed voor hun geldzaken en bezit kunnen zorgen. De rechter benoemt dan een bewindvoerder om te helpen. Dat kan een familielid of vriend zijn, of een professionele bewindvoerder.
BRP-straat	De IND, de gemeenten en het COA hebben in de 5 aanmeldcentra van de IND zogenaamde 'BRP-straten' gerealiseerd om de eerste inschrijving in de BRP goed en snel uit te voeren. Statushouders en asielzoekers worden in deze BRP-straten ingeschreven in de gemeente waar ze op dat moment verblijven. Ze ontvangen na inschrijving een burgerservicenummer (BSN).
Doenvermogen	'Doenvermogen' is het vermogen om in actie te komen en vol te houden, zelfs bij tegenslagen. Dit vermogen komt bij alle mensen onder druk te staan als ze veel stress ervaren.
Hervestigers	De Nederlandse overheid nodigt jaarlijks een aantal vluchtelingen uit voor hervestiging in Nederland. Deze uitgenodigde vluchtelingen bevinden zich in een kwetsbare situatie in het land waar ze naar toe zijn gevlucht.
Kinderbijslag	Met de kinderbijslag betaalt de overheid mee aan de kosten die horen bij de opvoeding van een kind. De Sociale Verzekeringsbank keert sociale verzekeringen uit, waaronder de kinderbijslag.
Kinderopvangtoeslag	Een bijdrage voor de kosten van de kinderopvang. Dienst Toeslagen is o.a. verantwoordelijk voor het uitkeren hiervan.
Kindgebonden budget	Een bijdrage voor het levensonderhoud van kinderen tot 18 jaar. Dienst Toeslagen is verantwoordelijk voor o.a. het uitkeren van het kindgebonden budget.
Koppelen	Wanneer een asielzoeker een verblijfsvergunning krijgt en dus statushouder wordt, 'koppelt' het COA de statushouder aan een gemeente die moet zorgen voor de huisvesting.
Kostendelersnorm	Als meer volwassenen samenwonen kan de gemeente de bijstandsuitkering verlagen, omdat dit lagere (gedeelde) kosten met zich mee zou brengen. Hoe meer volwassen personen in een huis wonen, hoe lager de uitkering.
Kwaliteitskortingsgrens	Een begrip uit de huurtoeslag. Ligt de huurprijs hoger dan deze grens, dan wordt de huurtoeslag gekort. NB. Het heet kwaliteitskorting omdat een hogere huur ook een kwalitatief betere woning met zich mee zou brengen.
Ontzorgen	Sinds 2022 zijn gemeenten op grond van de Wet inburgering 2021 verplicht een aantal vaste lasten in te houden op de uitkering van inburgeringsplichtige statushouders. Vooruitlopend op een wetswijziging kunnen gemeenten hierbij sinds 2023 maatwerk toepassen.
Referent	Statushouder die een aanvraag heeft ingediend voor gezinshereniging met gezins- of familieleden.
Regeldag	Eerste dag van de statushouder in de gemeente, waarin een kennismaking plaatsvindt met een aantal instanties en allerlei praktische zaken worden geregeld, m.n. rond huisvesting en inkomen.
Statushouder	Vluchteling met een verblijfsvergunning asiel.
Teamleider	Medewerkers van VluchtelingenWerk die de vrijwilligers begeleiden.

Aantekeningen

Blank lined paper for writing.

VluchtelingenWerk Nederland
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
info@vluchtelingenwerk.nl
www.vluchtelingenwerk.nl

